

12—17 februari

Debatter m. m.

Fredagen den 12 februari

	Sid.
Svar på interpellation av herr Nihlfors i anledning av den fr. o. m. november månad 1959 genomförda gemensamma utbetalningen av folkpension och personalpension till statspensionärer	3

Tisdagen den 16 februari

Svar på interpellationer av:

herr Björkman ang. beskattningen av traktamenten	12
herr Vigelsbo ang. beräkningen av allmän varuskatt på maskiner.	14
herr Senander ang. de ekonomiska verkningarna av tobakshandelns frigivande	16

Interpellationer av:

herr Spångberg i anledning av det företagna atombombsprovet i Sahara	24
herr Darlin ang. förhandsbesked i ärenden rörande taxering till allmän varuskatt	24

Onsdagen den 17 februari

Svar på frågor av:

herr Johansson i Stockholm ang. anordnande av en motorcykelbana på Järvafältet	26
herr Nilsson i Bästekille ang. tidpunkten för utförande av förbättringsarbeten i Hanö fiskehamn	28
Svar på interpellation av herr Nilsson i Gävle i anledning av beslutade industrinedläggelser	29
Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten för budgetåret 1960/61	33
Bidrag till inrättande av pensionärshem	44

	Sid.
Lånefonden för bostadsbyggande	48
Bidrag till ersättning för vissa av översvämningar förorsakade skador	54

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 17 februari

<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 13, om anslag till oförutsedda utgifter ..	32
— nr 14, ang. utgifter å driftbudgeten, för flera huvudtitlar gemensamma frågor	32
— nr 15, om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten	33
— nr 16, ang. utgifter å tilläggsstat II (socialdepartementet)	44
— nr 17, ang. utgifter å tilläggsstat II (inrikesdepartementet)	54
— nr 18, om anslag till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsföruster	57
— nr 19, ang. stat för statens allmänna fastighetsfond	57
— nr 20, ang. överlåtelse av vissa kronan tillhöriga fastigheter m. m.	57
— nr 21, ang. fortsatt disposition av vissa äldre anslag	57
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 4, ang. viss fortsatt tullfrihet för Rädda barnens riksförbund	57
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 3, ang. granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning	57
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 3, om ändrad lydelse av 18 § instruktionen för riksdagens ombudsmän	57
— nr 4, om fortsatt giltighet av lagen med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål	57
— nr 5, om ändrad lydelse av 58 § militära rättegångslagen	57
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. lag om statlig krigsförsäkring ..	57
— nr 2, ang. vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1959 fattade beslut	57
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 1, om ändring i förordningen med vissa bestämmelser till motverkande av svinsjukdomar	57
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 4, ang. försäljning av vissa kronoegendomar	57
— nr 5, ang. ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket	57

Fredagen den 12 februari

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollet för den 5 innevarande februari.

§ 2

Svar på interpellation i anledning av den fr. o. m. november månad 1959 genomförda gemensamma utbetalningen av folkpension och personalpension till statspensionärer

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet LINDHOLM, som yttrade:

Herr talman! 1958 års överenskommelse med personalorganisationerna om en pensionsreglering fr. o. m. den 1 juli 1959 för statsanställda m. fl. innebar bl. a. en »bruttosamordning» av statlig pension, folkpension och vissa andra allmänna pensionsförmåner. Denna bruttosamordning skulle gälla även för statspensionärer med pension enligt äldre pensionsbestämmelser. För dessa äldre pensionärer byggde alltså systemet på en samordning av statlig pension och folkpension till en total pension. Bland de icke oväsentliga förbättringar, som i sammanhanget tillförsäkrades sistberörda grupp av pensionärer, må nämnas att pensionsnivån höjdes med 1958 års standardtillägg på folkpensionerna samt att i förekommande fall pensionsnivån via folkpensionshöjningarna skulle höjas till den nivå, som på ortsgrupp 3 skulle gälla för dem, som avgick med pension närmast efter övergången till det nya pensionsreglementet.

Genomförandet av det nya systemet förutsatte gemensam utbetalning av personalpension och folkpension, varvid personalpensionen skulle utbetalas vid

mitten i stället för vid slutet av månaden. I proposition 151 till förra årets riksdag anmälde jag hithörande frågor och redovisade de förarbeten för den gemensamma utbetalningens genomförande som skett sedan överenskommelsen träffades. Jag erinrade vidare bl. a. om att folkpensionen f. n. utbetalas med helt kronor varje månad, varvid sådan rest, som uppkommer om årsbeloppet inte är jämnt delbart med tolv, utbetalas i december månad. Jag anmälde, att det vid samordnad utbetalning förutsatts, att folkpensionen för därav berörd statspensionär skulle beräknas och utbetalas med samma belopp för varje månad. Häremot framställde riksdagen ej någon erinran. Bestämmelser av angivna innebörd har därefter meddelats i kungörelse 1959: 374. Jag anmälde vidare, att det av tekniska skäl inte komme att bli möjligt att genomföra den samordnade utbetalningen samtidigt med ikraftträdandet den 1 juli 1959 av det nya statliga pensionssystemet. Jag förutsatte emellertid, att gemensam utbetalning skulle komma till stånd under loppet av senare halvåret 1959. Ej heller mot detta uttalande hade riksdagen något att erinra.

Samordnad utbetalning av personalpension och folkpension genomfördes så snart sig göra lät, vilket var i november förra året. Tillämpningen av nyssnämnda regel för beräkning av folkpension medförde att berörda pensionärer ej erhöi den förhöjning av pensionen i december, som kom övriga folkpensionärer till del. Förhöjningen uppgick för ensamstående till 14 kronor och för makar till 4 kronor.

Herr Nihlfors framhåller nu i sin interpellation, att övergången till det nya

Svar på interpellation i anledning av den fr. o. m. november månad 1959 genomförda gemensamma utbetalningen av folkpension och personalpension till statspensionärer

systemet synes ha skett vid en ur pensionärernas synpunkt synnerligen olycklig tidpunkt, och frågar mig, om jag ämnar medverka till att sådana åtgärder vidtages, att de statspensionärer, som är folkpensionärer, utfår det högre pensionsbelopp för december 1959, som skulle ha utgått, om icke samordningen av utbetalningen genomförts i november i stället för i januari innevarande år.

Mot bakgrunden av den lämnade redogörelsen för riksdagsbehandlingen av ärendet måste mitt svar på herr Nihlfors fråga bli nekande. I anslutning härtill måste jag bestämt betona, att man enligt min uppfattning ej kan tala om att pensionärerna lidit en förlust, inte ens om man, såsom herr Nihlfors gjort i sin interpellation, sätter ordet förlust inom citationstecken. I övrigt kan jag upplysa om att tekniska förutsättningar för ett uppskjutande av genomförandet av den samordnade utbetalningen till januari 1960 icke hade förelegat.

Herr talman! Härmed anser jag mig ha besvarat herr Nihlfors interpellation.

Härefter anförde:

Herr NIHLFORS (fp):

Herr talman! Jag tackar för att civilministern har svarat på min interpellation, men jag kan inte säga att jag är tacksam för innehållet i svaret, då det ju var så helt negativt. Inte heller de många statspensionärer som också är folkpensionärer — deras antal beräknas uppgå till 65 000 — kan gärna vara tack samma för den negativism som utstrålar från civilministern i hans svar. Det har meddelats mig att Pensionerade statstjänstemäns riksförbund har i går till Kungl. Maj:t inlämnat en skrivelse med begäran att få denna sak reglerad. Statsrådet Lindholms svar i dag innebär egentligen ett omgående besked om att man kommer att få ett nej på denna framställning.

I interpellationssvaret uppehåller sig

civilministern ganska utförligt vid den proposition nr 151, vilken han såsom föredragande statsråd lämnade till förra årets riksdag. Han framhåller att han i denna proposition erinrade riksdagen om att folkpensionen utbetalas med helt kronotal varje månad och att det sedan i december månad sker ett slags reglering, som gör att folkpensionens belopp för denna månad blir högre, samt vidare att han meddelade att tekniska skäl skulle hindra ett genomförande av den beslutade samordnade utbetalningen den 1 juli 1959, såsom meningen från början varit. Ja, vi vet alla att det verkliga ikraftträdandet av arrangemanget ägde rum i och med november månad förra året, något som ju medfört det missförhållande som väckt mycket stor uppståndelse, nämligen att slutregleringen av folkpensionen för år 1959 i december månad bortföll för ifrågavarande grupp av pensionärer. Det är visserligen riktigt att riksdagen i förra årets proposition fick de upplysningar som jag här berört, men det antyddes inte på något sätt, vilka konsekvenser som skulle kunna uppstå, om genomförandet av den samordnade utbetalningen av folkpension och tjänstepension skedde under löpande kalenderår.

Om det varit civilministerns mening att genom sin redogörelse i propositionen förhindra ett klarläggande av det förhållandet, att konsekvensen skulle bli en sänkning av folkpensionen för dem som under 1959 var berättigade till sådan pension, så har han otvivelaktigt lyckats väl i sitt syfte. Det väcktes inte någon motion i frågan, och statsutskottet godkände för sin del arrangemanget sådant det var. Det gällde ju i första hand en administrativ anordning, och ingen här i riksdagen tänkte sig väl att den skulle kunna leda till att ganska många människor skulle reellt få vidkännas en minskning av sin folkpension under 1959.

Svar på interpellation i anledning av den fr. o. m. november månad 1959 genomförda gemensamma utbetalningen av folkpension och personalpension till statspensionärer

Det är kanske inte storleken av denna minskning som varit det avgörande, utan det är snarare tillvägagångssättet som har väckt så stor uppståndelse och förbittring, vågar jag säga.

I pressen, i alla de telefonsamtal, som kommit till delegationen för samordnad utbetalning av folkpension och tjänstepension, och naturligtvis i andra sammanhang har den åsikten framförts, att detta icke är rätt och rättvist. Man bryter mot 38 § i folkpensioneringslagen, som säger, att folkpensionen skall utbetalas månadsvis på ett visst sätt och slutregleras i december månad. Folkpensionen för år 1959 skulle alltså uppgå till 2 450 kronor för ensamstående i stället för — som det nu blev — 2 438 kronor.

Förlusten uppgår bara till 12 kronor i sämsta fall, men det är själva rättvisefrågan som folk har tagit fasta på. Jag kan mycket väl förstå, att åldringar — även sådana som kanske har det relativt hyggligt ställt — kan bli förtretade, när sådant här sker just vid övergången till ett nytt utbetalningssystem. Det är också på denna punkt jag framför allt sätter in min kritik. Om man på bestämmande håll på den administrativa sidan från början klart insåg, att här skulle bli en besvärlig situation, om utbetalningsarrangemangen började träda i kraft före årets slut, borde man i klartext ha talat om detta för riksdagen, så att denna eventuellt hade kunnat ingripa med något uttalande. Detta är en administrativ fråga, och riksdagen skall lämpligen inte blanda sig för mycket i sådana saker, men det hade — tror jag — varit ganska nyttigt, om vi i riksdagen fått reda på att man — som tydligen verkligen var fallet — inom civildepartementet förstod, att här skulle kunna bli besvärligheter.

Ett förhållande tyder på att det hade varit fördelaktigt, om man hade skjutit på saken till den 15 januari i år, nämligen

det att denna samordnade utbetalning trots alla ansträngningar tydligen inte kom att beröra samtliga pensionärer av detta slag i november, utan en hel del låg utanför ännu i december och faktiskt fick sin höjda folkpension för december månad. Detta visar att det hade varit praktiskt, om man hade väntat ytterligare ett tag, så att förberedelsearbetena helt och fullt kunnat vara klara och man kunnat starta detta utbetalningsarrangemang i januari i år.

Statsrådet upplyser mot slutet av sitt svar om att tekniska förutsättningar för ett uppskjutande av genomförandet av den samordnade utbetalningen till januari månad 1960 inte hade förelegat. Han nämner inte, vilka tekniska besvärligheter som förelåg. Jag tycker för min del, att man inte alltid skall räkna med att tekniken skall förhindra en rättvis ordning. Vi har snarast strävat efter att få tekniska förutsättningar för att på ett rationellt sätt klara saker och ting, men därmed vill vi inte åstadkomma orättvisor, framför allt inte av detta slag, i ett övergångsarrangemang.

Herr talman! Med detta har jag kommenterat det synnerligen negativa svaret från civilministern. Jag beklagar att det tydligen inte finns några möjligheter att på detta sätt komma till rätta med det här problemet.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet **LINDHOLM**:

Herr talman! Herr Nihlfors framförde det övliga tacket för svaret men gav samtidigt uttryckt åt sitt missnöje med det negativa innehållet. Om man ser på den här frågan från andra utgångspunkter än dem som bör vara grundläggande när man bedömer vad som har ägt rum, kan man naturligtvis betrakta svaret i och för sig som negativt. Men herr Nihlfors kan väl ändå inte förneka att det ligger en betydande positiv gärning i

Svar på interpellation i anledning av den fr. o. m. november månad 1959 genomförda gemensamma utbetalningen av folkpension och personalpension till statspensionärer

det nya pensionssystemet, då det är till förmån även för de äldre statspensionärerna, och det är väl detta som bör uppmärksammas i sammanhanget. När herr Nihlfors i diskussionen gör statspensionären till en absolut parallell till folkpensionären är det väl ändå att använda ett bildspråk som inte är fullt korrekt i sammanhanget. Bakom de olika besluten i denna fråga ligger ju överenskommelsen om att statstjänstemännens pension skall ligga på en nivå som står i något så när bestämd relation till de inkomster de har haft och till den förbättring av levnadsstandarden som undan för undan sker i samhället. Det är ju det väsentliga, och på den punkten medförde de förändringar som genomfördes under 1959 betydande förbättringar för de äldre statspensionärerna. De fick först och främst i pensionslyftning del av de 2 procent som statstjänstemännen fick i löneökning. De fick dessutom del av den senaste standardförbättringen som folkpensionärerna i allmänhet fick. Om herr Nihlfors ser på vad de skulle ha fått enligt det gamla systemet skall han finna att det icke är obetydliga förbättringar som under det gångna året genomförts för statspensionärerna. Därför tycker jag det är oberättigat att göra den här saken till någonting stort och väsentligt, då det som har hänt dem som folkpensionärer är av ganska ringa betydelse.

Vidare försöker herr Nihlfors tolka skrivningen i proposition nr 151 till 1959 års riksdag som om man skulle ha smusslat med denna fråga, som om man hade lagt upp den på ett sådant sätt att den icke uppmärksammades. Ty om så hade blivit fallet skulle den enligt herr Nihlfors' mening ha blivit föremål för motioner. Det är möjligt att herr Nihlfors, om han hade läst propositionen litet bättre, hade väckt en motion även på denna punkt. Han brukar vara rätt pigg på att motionera även när från

andra synpunkter behovet av en motion kan ifrågasättas.

För att det inte skall råda någon tvekan om redovisningen skall jag be att få citera ett stycke på sidan 41 i proposition nr 151 år 1959, där jag behandlar just detta spörsmål:

»Folkpension utbetalas f. n. med helt kronotal varje månad, varvid sådan rest, som uppkommer om årsbeloppet inte är jämnt delbart med tolv, utbetalas i december månad. Genom denna anordning har man syftat till att förenkla utbetalningsarbetet. I och med att samordnad utbetalning genomföres förutsättes emellertid att av nämnda utbetalningsanordning berörd folkpension skall beräknas och utbetalas med samma belopp för varje månad.»

Kan herr Nihlfors verkligen göra gällande att detta icke är klartext, att detta från min sida är ett försök till smussel för att bedra de gamla statspensionärerna? Hur skulle det vara om herr Nihlfors läste propositionen en gång till?

Herr Nihlfors ifrågasatte, huruvida jag hade fullgoda skäl att tala om tekniska svårigheter. Det finns fullgoda skäl härför. Vi har dels beräkningen av skatteavdrag, dels alla de förfrågningar som görs i anslutning till genomförandet av ett nytt pensionssystem. Detta innebär en ganska stor arbetsbelastning för dem som handhar utbetalningen. Jag ber att högtidligen få inbjuda herr Nihlfors till att besöka delegationen för pensionsutbetalning. Det är tydligen det enda sätt på vilket jag kan övertyga honom om att jag har ett hållbart underlag när jag säger att det var tekniskt omöjligt att genomföra det som herr Nihlfors talar om.

Herr BJÖRKMAN (h):

Herr talman! Statsrådet Lindholm har alldeles rätt när han säger att vi inte bör göra den här tvistefrågan större än den verkligen är.

Svar på interpellation i anledning av den fr. o. m. november månad 1959 genomförda gemensamma utbetalningen av folkpension och personalpension till statspensionärer

Vi är väl ändå överens så långt att samordnandet av pensionsutbetalningarna var ett steg i rätt riktning. Men nog kan väl statsrådet medge att delegationen för pensionsutbetalningar, som organet heter, kunde ha fått en lyckligare start än det fick. Vid den andra samordnade utbetalningen, vilken skedde i december, försvann en del av det belopp som pensionärerna väntade sig. Pensionärerna håller i allmänhet ganska väl reda på vilka belopp de har att få ut, och då plötsligt en del därav försvinner må man inte förtänka dem att de blir minst sagt förvånade. Det är inte beloppets storlek det rör sig om, ty det var i en del fall mycket obetydligt — även om det för pensionärerna var av betydelse — utan det sätt på vilket beloppet råkade komma bort. Nog kunde man ha valt en lyckligare tidpunkt än just december. Reduktionen av de utbetalda beloppen synes ha skett utan kontakt med dem som beröres härav. Hade det inte varit möjligt att när denna samordning genomfördes och innan pensionerna utbetalades sända ut ett förhandsmeddelande och förklara saken i stället för att komma med förklaringar efteråt. De förklaringar som lämnats till minskningen av de utbetalda beloppen har också varit skiftande. Med ett förhandsmeddelande hade man onödiggjort mycken oro och undran bland statspensionärerna.

Herr statsrådet vet lika väl som jag, att det i pensionärernas organisation råder stark irritation över att man inte har fått vara med direkt i förhandlingarna om sina egna pensionsförmåner. Här finns ett sedan 15 år ackumulerat missnöje. Riksdagen begärde redan 1945 en utredning i frågan, vilket underströks åtta år senare. Nu har vi i tidningarna sett att ett betänkande från 1956 års förhandlingsrättsutredning är på väg. Vi kan sålunda kanske hoppas att utredningen nu lyckats knäcka den-

na gamla stridsfråga, som i olika sammanhang aktualiserats så många gånger.

Mot bakgrund av den stämning som råder bland statspensionärerna och som statsrådet säkerligen är väl medveten om, kan vi väl ändå vara överens om att denna anordning med samordningsutbetalning kunde ha skötts litet smidigare och med bättre handlag. Om så skett, och om man handlat förekommande i stället för att efteråt komma med förklaringar, så skulle mycket av oron i detta sammanhang aldrig ha uppkommit.

Herr NIHLFORS (fp):

Herr talman! Statsrådet Lindholm uppehöll sig i sin replik på min kommentar till interpellationssvaret vid saker som egentligen är ovidkommande. Jag har inte kritiserat eller över huvud taget diskuterat de förändringar i pensionssystemet som berör de äldre statspensionärerna — ehuru jag vill erinra om att jag för min del ville gå ett steg längre, när denna fråga var aktuell här i riksdagen 1958. Man får närmast den uppfattningen att det är ett sätt att för dagen komma förbi besvärigheterna på det rent tekniskt-administrativa området. Jag tycker det är onödigt att dra upp den saken. Vi är ju eniga om att det har skett en förbättring, även om vi har olika uppfattningar om hur stor den förbättringen övergångsvis skall vara.

Det är som sagt inte den saken det gäller i dag. Här är det i stället fråga om att man på det administrativa planet, där man stött sig på Kungl. Maj:ts kungörelse på detta gebit, helt sett bort ifrån den psykologiska effekt som uppstått, när pensionärerna i december månad 1959 inte fick vad de hade väntat sig. Som herr Björkman framhöll spelar det ingen roll om dessa saker formellt skall skötas på ett visst sätt. Om man inte i tid klargör varför resultatet blir det och det, så röner man i efterhand

Svar på interpellation i anledning av den fr. o. m. november månad 1959 genomförda gemensamma utbetalningen av folkpension och personalpension till statspensionärer

mycket liten förståelse för att det blivit som det blivit.

Jag kan mycket väl än en gång läsa upp det stycke ur propositionen, som civilministern nyss citerade, men formuleringen där ger inte läsaren någon anledning att tro att resultatet skulle bli sådant som det nu har blivit. Däremot kan man misstänka att det övergångsmässigt kan uppstå vissa besvärligheter, om man läser stycket efteråt i samma proposition, där det talas om avrundningsregler beträffande personalpensionsförmånerna. Där står det: »Såvitt gäller sådan avrundningsfrågor och frågor i övrigt av övervägande teknisk natur angående utbetalning av personalpensionsförmåner torde det, oavsett om förmånerna beviljats enligt det nya reglementet eller enligt äldre bestämmelser, böra få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser.»

Därmed har man väl fått in vad som i detta sammanhang erfordras av administrativa åtgärder, nämligen att Kungl. Maj:t på bästa sätt skall se till att övergången till det nya systemet inte medför trassel, och då inte heller av det slag som nu uppstått. Jag vill än en gång betona att det strängt taget inte är på civildepartementets sida som denna fråga hamnar, ty om man tänker rätt på saken är det så att pensionen har minskat med 12 kronor för de berörda människorna på grund av att systemet trädde i kraft den 1 november 1959 i stället för senare.

Till sist vill jag säga att jag vid tillfälle skall begagna mig av civilministerns inbjudan att följa utbetalningsdelegationens arbete. Det är väl dock för sent för den här gången. Vi skulle ju närmast ha sett hur den arbetade i slutet på förra året, inte nu.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet **LINDHOLM**:

Herr talman! Herr Björkman beklagade att denna fråga inte har handlagts på ett tillräckligt smidigt sätt. Jag vet inte vad herr Björkman lägger in i uttrycket »smidigt sätt», men min erfarenhet av handläggningen säger mig att den delegation som utformat det nya utbetalningssystemet har fullgjort sin uppgift på ett förtjänstfullt sätt. Det var ingen lätt uppgift att på relativt kort tid genomföra det nya utbetalningssystemet med en samordning av olika pensioner till en enda bruttopension, och därför tycker jag det inte är riktigt rättvist att säga, att delegationen inte har handlagt detta spörsmål på ett tillräckligt smidigt sätt.

Herr Nihlfors talade om att man borde ha beaktat de psykologiska verkningarna. I hela sin argumentering bortser herr Nihlfors från att det här gäller en totalpension. Om herr Nihlfors ett ögonblick kopplar in begreppet totalpension i sina resonemang, skall han finna att den argumentering han för icke är hållbar. Detta är nämligen inte en företeelse som är speciell för december månad 1959. Hur blir det i april månad i år när det blir en ändring i folkpensionerna? Vi har alltså en totalpension på den statliga sektorn. Hur blir det vid kommande förskjutningar, i december månad 1960, när man samlat ihop de överskjutande beloppen och skall utbetala de 4 kronor som inte har varit jämnt delbara med 12? Då kommer precis samma spörsmål igen. På den statliga sektorn har vi gjort så — vilket herr Nihlfors borde kunna utläsa ur det andra stycket i det avsnitt han citerade — att vi har avrundat öresbeloppen för att få jämnt krontal för varje månad, men ojämnheten i utbetalningarna kommer att bestå. Det system som vi tillämpar innebär att statspensionärerna får en väsentlig förbättring i sina tidigare pensionsvillkor, och det bör väl ändå vara det väsentliga när man bedömer vad som har skett i denna fråga.

Svar på interpellation i anledning av den fr. o. m. november månad 1959 genomförda gemensamma utbetalningen av folkpension och personalpension till statspensionärer

Herr BJÖRKMAN (h):

Herr talman! Jag tror att herr statsrådet och jag nu börjar komma varandra litet närmare. Det har säkerligen inte varit någon lätt uppgift att utforma ett nytt system för samordning av utbetalningen av personalpension och folkpension, och jag vill inte alls bestrida att statsrådet har rätt när han säger, att delegationen har skött sin uppgift på ett förtjänstfullt sätt. Det var emellertid inte detta jag syftade på när jag sade att saken kunde ha skötts smidigare. Statsrådet förstår säkert mycket väl att jag menade att när man skall börja med ett nytt system bör man vara särskilt angelägen just i starten att ta hänsyn till reaktionen hos pensionärerna.

Även om statsrådet kan citera förra årets proposition, får man väl förutsetta att pensionärerna inte skulle sitta och läsa i propositionen om vad som komme att hända i december. Hade allasman gjort det och kunnat överföra innehållet till klartext, skulle de inte ha blivit så överraskade av att ett visst belopp av folkpensionerna försvann vid utbetalningen i december månad. När jag säger att man kunde ha skött saken smidigare, menar jag att det hade varit bättre att i förväg skicka ut ett cirkulär — om det varit tekniskt möjligt — om vad som skulle hända vid decemberutbetalningen, i stället för att i efterhand behöva skicka en stencilerad skrivelse till många pensionärer och förklara, varför det sker på detta sätt. Ett sådant förfarande skulle ha varit bättre ur psykologisk synpunkt. Handlaget har inte varit riktigt bra.

Herr NIHLFORS (fp):

Herr talman! Statsrådet Lindholm erinrar än en gång om att pensionärerna har fått det bättre. Jag får då erinra om vad jag sade nyss, att det finns olika uppfattningar på den punkten men att

jag inte vill förneka att det har skett en viss förbättring. Det var emellertid inte detta saken gällde.

Herr Lindholm sade att jag bortser från att det har införts ett totalpensionsystem och att vi på den statliga sidan inte har kvar en uppdelning i folkpension och tjänstepension. Ja, jag är fullt medveten om det. Det var därför jag helt koncentrerade mig på att visa, att övergångsarrangemanget har blivit misslyckat därför att dess följder inte har klargjorts i tid och att övergången har varit behäftad med brister, såsom jag och även herr Björkman vid flera tillfällen har sagt. Alltjämt kvarstår att de stora grupper som berörs av denna fråga har blivit utsatta för en orättvis behandling och icke fått den folkpension som de skulle vara berättigade till under 1959.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet LINDHOLM:

Herr talman! Det sägs i denna diskussion, som väl inte skall förlängas så mycket till, att pensionärerna inte läser propositioner och följaktligen inte kunde veta vad som skulle ske i december. Nu har jag ett livligt minne av att organisationerna sedan pensionsuppställningen träffats bedrev en ingående informationsverksamhet om uppställningens innebörd, och jag tror inte att pensionsorganisationerna ställdes helt åt sidan då de huvudorganisationer jag förhandlade med bedrev denna upplysningsverksamhet.

Dessutom var det inte i december utan i november som vi började, herr Björkman. Man fick alltså redan i november klart för sig, att det gällde en total samordning, och kunde alltså inte vara främmande för samordningen i december månad.

Herr Nihlfors säger att det hela är misslyckat. Ja, det är ju en omdömes-

Svar på interpellation i anledning av den fr. o. m. november månad 1959 genomförda gemensamma utbetalningen av folkpension och personalpension till statspensionärer

fråga, men är det inte rätt misslyckat, herr talman, att först rösta i riksdagen för ett system och sedan klaga på att detta system tillämpas?

Herr NIHLFORS (fp):

Herr talman! Civilministern använder här en glidande argumentering. Han gör nu plötsligt gällande att jag inte vill ha detta system. Vad jag hela tiden har kritiserat är att man vid övergången till detta system med totalpension icke har behandlat frågan på ett tillfredsställande sätt. Det är någonting helt annat. Jag har i riksdagen accepterat systemet, och det skulle vara egendomligt om jag inte gjorde det. Men vi i riksdagen var inte alls underkunniga om att övergångsarrangemanget skulle bli sådant det blev — det framgår av att det inte har förekommit någon som helst antydan om den saken.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet LINDHOLM:

Herr talman! Detta har mer och mer utvecklats till en diskussion om den lämpligaste psykologien. Enligt herr Nihlfors och delvis enligt herr Björkman var det tydligen inte psykologiskt riktigt att börja i november, eftersom det i december utgick ett ojämnt folkpensionsbelopp, men i april blir det likadant. Är det bättre psykologi, mina herrar, att ta samordningen i april än i december? Situationen blir exakt densamma då.

Herr BJÖRKMAN (h):

Herr talman! Nog är det väl ändå en skillnad, herr statsråd, om denna reduktion sker i julmånaden mot om den sker i april.

Jag hade hoppats att herr statsrådet skulle utsträcka sin vänliga inbjudan till herr Nihlfors att besöka delegationen för pensionsutbetalning även till mig, men jag har ännu inte fått någon sådan

inbjudan. Det kan ju hända att jag går dit ändå.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet LINDHOLM:

Herr talman! Jag skall be att högtidligen få inbjuda även herr Björkman att besöka denna delegation. Sedan måste jag säga att herr Björkman tydligen inte fattat innebörden av mitt senaste inlägg. Samma företeelse återkommer i april, och då gäller det väl ett något högre belopp än 4 kronor. Om 4 kronor var så tyngande i december, hur blir då den av herr Björkman förordade tillämpningen i april? Blir den psykologiskt bättre?

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet den på bordet liggande motionen nr 634.

§ 4

Föredrogs den av fru *Wallerius-Gunne* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående fördelningen av kostnader i samband med trafikövervakning och handläggning av parkeringsförseelser.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5

Föredrogs herr *Anderssons* i Storfors vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående åldringsvårdens organisation.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Föredrogs den av herr Nilsson i Östersund vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående normerna för intagning av elever vid socialinstituten.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1960/61 till oförutsedda utgifter,

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor,

nr 15, i anledning av väckta motioner om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten för budgetåret 1960/61,

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner,

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner,

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1960/61 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster,

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1960/61,

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av vissa kronan tillhöriga fastigheter m. m., och

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag;

bevillningsutskottets betänkande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa fall för Rädda barnens riksförbund för kläder, beklädnadsmateriel och livsförnödenheter;

bankoutskottets utlåtande nr 3, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 18 § instruktionen den 24 maj 1957 (nr 165) för riksdagens ombudsmän,

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål, och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 58 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472);

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om statlig krigsförsäkring, och

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1959 vid dess fyrtiotredje sammanträde fattade beslut;

tredje lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 25 maj 1951 (nr 286) med vissa bestämmelser till motverkande av svinsjukdomar; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar, och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

§ 8

Anmäldes följande Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade propositioner:

nr 36, angående ersättning till Maj-Britt Nyström m. fl.,

nr 37, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 mars 1953 (nr 95) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, m. m.,

nr 38, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar,

nr 39, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 och 21 §§ lagen den 1 december 1950 (nr 596) om rätt till fiske,

nr 41, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 23 mars

1956 (nr 73) om tillfällig ökning av regeringens antal, och

nr 42, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 30 juni 1943 (nr 477) om skatt å vissa pälsvaror.

Dessa propositioner bordlades.

§ 9

Tillkännagavs, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats en motion, nr 635, av herr *Hedlund m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 25, angående godkännande av Sveriges anslutning till konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandelssammanslutningen, m. m.

Denna motion bordlades.

§ 10

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 14.43.

In fidem

Sune K. Johansson

Tisdagen den 16 februari

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollet för den 9 och den 10 innevarande februari.

§ 2

Upplästes ett till kammaren från herr Gustavsson i Alvesta inkommet läkarintyg, avsett för vederbörande sjuk-kassa, av vilket inhämtades att herr Gustavsson på grund av luftrörskatarr vore sjukskriven under tiden den 15—23 februari.

Herr Gustavsson i Alvesta beviljades ledighet från riksdagsgöromålen under angivna tid.

§ 3

Svar på interpellation ang. beskattningen av traktamenten

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG, som yttrade:

Svar på interpellation ang. beskattningen av traktamenten

Herr talman! Herr Björkman har frågat om jag är i tillfälle att meddela kamraren om och i så fall vilka åtgärder som vidtagits i anledning av en av 1956 års riksdag beslutad skrivelse rörande beskattningen av traktamenten. I denna skrivelse har riksdagen uttalat sig för att nu gällande bestämmelser om beskattning av traktamentsersättningar överses och att det därvid tas under övervägande, om en ökad likställighet i beskattningshänseende mellan de i olika tjänster utgående traktamentena kan åstadkommas.

Med anledning härav vill jag meddela, att jag — såsom framgår av Kungl. Maj:ts berättelse till 1960 års riksdag om vad i rikets styrelse sig tilldragit — i somras tillsatte en utredning (lönebeskattningsutredningen för en översyn av kommunalskattelagens regler om beskattning av inkomst av tjänst. Av de för utredningen lämnade direktiven framgår, att utredningsarbetet i första hand skall ta sikte på de frågor, som riksdagen avsåg med det uttalande jag nyss återgav.

Med det anförda anser jag, herr talman, att jag har besvarat interpellationen.

Vidare anförde:

Herr BJÖRKMAN (h):

Herr talman! Först genom det svar statsrådet lämnat på min interpellation — och för vilket jag ber att få tacka — har jag fått kännedom om den utredning statsrådet tillsatte förra året. Den ingick i ett knippe på sex olika skatteutredningar, som tillkom den 5 juni. Det är med tillfredsställelse jag konstaterar att uppdraget gick till en särskild utredning och icke till 1950 års skattelagssakkunniga, som riksskattenämnden ifrågasatte i skrivelse till finansdepartementet 1956. Även om frågan om beskattning av traktamentsersättningar naturligt hörde hemma där, har den utredningen varit så överhopad med and-

ra stora uppdrag, att en stark förseening kan antas ha blivit följden, om den skulle ha fått också detta uppdrag.

Vad man har anledning att undra över är varför icke denna utredning har tillsatts tidigare. Riksdagen skrev till Kungl. Maj:ten redan 1956 och understök, som jag framhållit i min interpellation, detta 1958. Även riksskattenämnden gjorde, som jag tidigare nämnt, en framställning i samma ärende 1956. Förklaringen ligger kanske i att finansdepartementet koncentrerat intresset på att öka statens skatteinkomster, medan mindre uppmärksamhet ägnats åt att åstadkomma likformighet och rättvisa i beskattningen. Vi har som bekant exempel på att helt utarbetade förslag till angelägna reformer blivit stående på departementets utredningshyllor utan att föranleda förslag till riksdagen. Med den mycket hårda direkta beskattning vi har — där ligger vi vid en internationell jämförelse, enligt statsrådets egen utsago, i toppen — fästes självfallet större uppmärksamhet vid de avdrag man kan göra, åtminstone när dagen D är inne. Inflationen medför en skatteskärpning och gör det automatiskt utan att riksdagen fattar några nya beslut. Reguljära inkomsthöjningar har samma effekt. Genom de nya skatteskalor, som riksdagsmajoriteten beslöt i november förra året och som gäller från och med i år, har progressiviteten och marginalskatten ytterligare skärpts i mellaninkomsterna, där bl. a. många sambeskattade äkta makar med förvärvsarbete befinner sig. Intresset för avdragsrätten stiger i proportion till skatteuttagets ökning, och avdragen blir nära nog lika viktiga som en höjning av inkomsten.

I radiodebatten om skattefusk och skattemoral i lördags framhöll statsrådet, om jag hörde rätt, att det var ett påfallande drag i den svenska karaktären, att ingen skall ha en förmån som man inte har själv. Jag vill inte bestrida att det ligger något i vad statsrådet uttalade. På beskattningens område har

Svar på interpellation ang. beräkningen av allmän varuskatt på maskiner

just det stigande skattetrycket starkt bidragit till kravet på likställighet. Kravet att man inte skall behandlas oförmånligare än andra accentueras genom den hårda marginalbeskattningen.

Min interpellation avsåg också, om eventuellt åtgärder vidtagits från riksskattenämndens sida i fråga om beskattning av traktamenten för att nå enhetligare praxis vid tillämpningen. Då statsrådet i sitt svar icke vidrört denna sida drar jag därav den slutsatsen, att några ytterligare åtgärder till ledning för taxeringsmyndigheterna icke ansetts nödvändiga utöver de anvisningar som utfärdades 1956.

Det är också med tillfredsställelse jag av direktiven till lönebeskattningsutredningen ser, att den skall klara ut även en del andra frågor som har nära samband med den jag tagit upp: beskattningen av ersättning för flyttningskostnader och användningen av bil för resor till och från arbetet.

Det hade varit angeläget att utredningen tillsatts tidigare, så att dessa frågor kunnat nå en lösning före årets taxeringar. Jag vill till sist uttrycka förhoppningen, att utredningen skall kunna finna en väg, som leder till ökad likställighet utan att kineseriet växer i fråga om uppgiftslämnande och redovisning vid beskattning. Det är viktigt att medborgarna behandlas lika, det är också viktigt att få regler som är lätt-tillämpliga och praktiska. När dessa frågor nu hänvisats till en särskild utredning, hoppas jag att det inte blir någon ny långtidsutredning.

Jag ber än en gång att få tacka för svaret.

Herr CHRISTENSON i Malmö (fp):

Herr talman! Frågan om dagtraktamenten är ju, som finansministern uttalade, föremål för utredning. Herr Björkman är relativt ny i denna församling. Frågan togs upp av folkpartiet redan 1952 och sedan ånyo 1956, då riksdagen begärde en utredning.

Det är emellertid beklagligt, herr statsråd, att finansdepartementet legat på riksdagsskrivelsen i nära tre år. Sådant händer inte bara inom finansdepartementet utan även i andra departement ligger man åskilliga år på riksdagsskrivelser innan de blir effektuerade. Detta betyder i praktiken, att det sedan riksdagen har beslutat i ett aktuellt ärende kan dröja 7—8 år innan utredningen blir färdig och frågan på nytt förelägges riksdagen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4

Svar på interpellation ang. beräkningen av allmän varuskatt på maskiner

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG, som yttrade:

Herr talman! I en interpellation har herr Vigelsbo tagit upp frågan om allmän varuskatt på begagnade varor, vilka lämnats som dellikvid vid köp av nya varor.

Den allmänna varuskatten är utformad så, att den skall utgå endast en gång på samma vara under varans väg från tillverkaren till konsumenten. Kommer varan emellertid åter in i den yrkesmässiga handeln — en begagnad traktor lämnas exempelvis som inbytesvara vid köp av en ny traktor — utgår skatt när handlaren säljer den begagnade traktorn till en ny konsument.

Skatt utgår däremot inte vid försäljning mellan konsumenter, t. ex. två privatpersoner, och inte heller då en privatperson säljer en vara till en yrkesmässig handlare.

Om en privatperson, som köper en ny vara, lämnar en begagnad som dellikvid, utgår skatt på hela likviden för den nya varan. Detta innebär inte en beskattning av inbytesvaran. Vad som beskattas är likviden för den nya varan. Men denna skatt blir givetvis lika stor vare sig köparen betalar allt kon-

Svar på interpellation ang. beräkningen av allmän varuskatt på maskiner

tant eller delvis med pengar och delvis med en inbytesvara.

Herr Vigelsbo har i interpellationen vänt sig mot vissa uttalanden, som gjorts från riksskattenämndens kansli. Av vad jag nyss sagt framgår emellertid, att jag delar den uppfattning som kommit till uttryck i dessa uttalanden.

Jag anser mig med detta, herr talman, ha besvarat interpellationen.

Härefter anförde

Herr VIGELSBO (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Längre sträcker sig dock icke mina tacksamhetskänslor.

Jag har tidigare framställt samma fråga, nämligen i samband med utskottsbehandlingen av detta ärende. Jag tillät mig då ta ett exempel på hur skattereglerna verkar, och jag skall upprepa det exemplet nu. Om jag köper en ny traktor för 15 000 kronor och i utbyte lämnar min gamla traktor, som värderas till 7 000 kronor, på vilket belopp skall jag då betala omsättningsskatt?

När jag på vår centralförening fick se riksskattenämndens regler i detta stycke, blev jag lindrigt sagt förvånad. Det var för övrigt tur att jag fick se bestämmelserna då, ty jag hade i det sammanhanget varit nära att slå vad om tio kronor att skatt skulle utgå bara på mellanskillnaden. Eftersom jag emellertid inte var alldeles säker, så slog jag inte vad och klarade mig alltså.

Jag finner det mycket egendomligt att statsrådet i interpellationssvaret bestrider, att dubbelbeskattning sker i sådana fall, där någon köper en traktor för 15 000 kronor och lämnar sin gamla traktor värderad till 7 000 kronor i utbyte men omsättningsskatt ändå utgår på hela beloppet. Den gamla traktorn går ju ut i marknaden igen och försäljes med omsättningsskatt pålagd priset. Jag kan inte se annat än att man då får en dubbelbeskattning på traktorn — lik-

som givetvis också på andra maskiner, som bytes ut på samma sätt.

Det sägs i svaret, att det är tillverkaren som pålägges omsättningsskatt, men då har centralföreningen och maskinhandeln ur skattesynpunkt jämförts med tillverkaren — något som måste vara oriktigt och fullständigt absurt. Vi har i dagens tidningar sett, att bilhandlarna har fått rättelse på sitt dubbelbeskattningsproblem, trots att myndigheterna tidigare bestritt att någon dubbelbeskattning förelåg. Det har det uppenbarligen ändå gjort. Men bilhandlarnas organisation är väsentligt starkare än köparna av traktorer och lantbruksmaskiner. Därför har man inom bilhandeln fått sitt dubbelbeskattningsproblem upplarat. Av finansministerns svar här i dag vill det dock synas, som om man på lantbruksmaskinernas område inte kan emotse någon ändring.

Finansministern talar om skattekinseri, men man kan inte komma ifrån att han själv med omsättningsskatten har lämnat ett väsentligt bidrag till detta kineseri. Enligt referat i Dagens Nyheter har finansministern slagit ner på skattekinseriet, men den omsättningskattspolitik som nu bedrivs då det gäller maskinbyten av här påtalat slag är enligt min mening ett typiskt uttryck för just detta kineseri.

Herr talman! Jag slutar med att uttala förhoppningen, att underlaget för omsättningsskattekinseriet på detta område med det snaraste måtte avskaffas.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Bara en kort replik.

Om jag köper en ny traktor, så skall jag väl, oavsett om jag betalar den kontant eller dels med en gammal traktor och dels kontant, betala omsättningskatt på totalpriset för den nya traktorn. Det bör väl ändå vara rätt klart även för herr Vigelsbo.

Herr Vigelsbo har anteciperat utveck-

Svar på interpellation ang. de ekonomiska verkningarna av tobakshandelns frigivande

lingen och med anledning av vad som i dag står i Stockholms-Tidningen och Dagens Nyheter tydligen fått den uppfattningen, att bilhandeln givits några speciella koncessioner. Den frågan har ännu inte behandlats ens av finansministern. Tag därför dessa besked med den allra största reservation!

Herr VIGELSBO (cp):

Herr talman! Om dessa gamla traktorer säljs genom en auktionsbyrå, som inte driver yrkesmässig handel, klarar man sig från denna dubbelbeskattning. Men det är ett kineseri som den lojala handeln inte vill ge sig in på. Detta är en dubbelbeskattning, och vi tycker att man skulle kunna undvika den utan att behöva tillgripa sådana här mindre tilltalande vägar.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Svar på interpellation ang. de ekonomiska verkningarna av tobakshandelns frigivande

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÅNG, erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! I en interpellation har herr Senander frågat, om det kan förväntas att jag föranstaltar om åtgärder för att hålla tobakshandlarna skadeslösa för ekonomiska förluster genom ikraftträdandet av 1957 års riksdagsbeslut om tobakshandelns frigivande och Tobaksmonopolets åtgärder i samband därmed.

1957 års riksdagsbeslut tillkom främst i syfte att undanröja de särbestämmelser för tobakshandeln, som icke stod i överensstämmelse med lagstiftningen mot konkurrensbegränsning. Att tobakshandelns frisläppande kunde komma att medföra att vissa tobakshandlare skulle få svårigheter att hävda sig i det förändrade konkurrensläget, stod klart vid beslutets fattande. Med hänsyn härtill infördes regler om ersättningar i form

av livränta eller engångsbelopp för den händelse tobakshandlare skulle tvingas upphöra med sin rörelse och inte ha möjlighet att försörja sig på annat sätt. Ersättningsfrågorna avgöres av en särskild kommission, vari Tobakshandlarnas riksförbund och Tobaksmonopolet har var sin företrädare.

I interpellationen göres gällande, att Tobaksmonopolet genom de nya försäljningsvillkor, som tillämpas från den 1 januari i år, skulle ytterligare ha försvårat tobakshandlarnas läge. Så är icke fallet. De nya försäljningsvillkoren torde inte vara ogynnsammare än de tidigare. De har för övrigt inte tillkommit som ett diktat från Tobaksmonopolet utan som ett resultat av förhandlingar med återförsäljarnas organisationer. Försäljningsvillkoren har därjämte godkänts av statens tobaksnämnd. Tobakshandlarnas representanter vid nämnda förhandlingar och inom tobaksnämnden har godtagit försäljningsvillkoren. Dessa har karaktären av ett provisorium och skall bli föremål för omprövning sedan någon tids erfarenhet vunnits om deras verkan i praktiken.

Med det sagda, herr talman, torde interpellationen få anses besvarad.

Härpå anförde:

Herr SENANDER (k):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framföra mitt tack för svaret på interpellationen. Statsrådet förklarar i sitt svar, att 1957 års riksdagsbeslut om tobakshandelns frigivning tillkom främst i syfte att undanröja de särbestämmelser för tobakshandeln som icke stod i överensstämmelse med lagstiftningen mot konkurrensbegränsning. Detta argument, som tillika av finansministern betecknades som ett huvudargument och onekligen också var det, kan med hänsyn till omständigheterna knappast tas på allvar. Den återopade lagen talar om konkurrensbegränsande

Svar på interpellation ang. de ekonomiska verkningarna av tobakshandelns frigivande

åtgärder med skadliga eller otillbörliga verkningar. Främst torde lagstiftningen därmed åsyfta monopol- och kartellbildningar, som ju har stora möjligheter att uppskörta konsumenterna.

Givetvis måste man även räkna den s. k. nyetableringskontrollen i allmänhet till dessa företeelser med skadliga verkningar, särskilt med hänsyn till prisbildningen. Men hur man dit kan räkna nyetableringskontrollen inom tobakshandeln är och förblir en fråga som inte tillfredsställande har besvarats. Om det vore så, att tobakshandlarna själva kunde fastställa priserna, skulle läget ha varit ett helt annat. Men alla vet ju att det är Tobaksmonopolet som bestämmer priserna. Möjligheterna för tobakshandlarna att betinga sig högre priser är helt obefintliga. För kontrollen härav har monopolet själv sört genom att belägga tobaksvarorna med stämplars som noggrant anger priset. Dessutom är det ju belagt med straff att betinga sig högre priser än de som fastställts av monopolet.

De prishöjningar som skett på tobaksvaror har inte berott på nyetableringskontrollen utan på monopolets och statsmakternas åtgärder. Tobaksmonopolets ledning, som ju bör besitta erforderlig sakkunskap, har just i detta stycke förklarat att bärande skäl saknas för att beteckna nyetableringskontrollen inom tobakshandeln som skadlig i lagens mening. Till och med statskontoret uttalade sig på sin tid i samma riktning. Till detta kommer att det inte var tobakshandlarna som bestämda om nyetableringen, när denna existerade. Det var som bekant statsmakterna, som via Tobaksmonopolet och tobaksnämnden hade hela avgörandet i sina händer när det gällde att bestämma vilka som fick försälja tobaksvaror. Hur kan man under sådana förhållanden alltså upprätthålla legenden om att nyetableringskontrollen inom tobakshandeln är en skadlig konkurrensbegränsande företeelse och att den som sådan står i strid

med lagstiftningen mot konkurrensbegränsning?

Under utredningen av frågan om tobakshandelns frigivning framhölls från visst håll, att statsmakterna som stiftat en lag mot konkurrensbegränsning själva borde tjänstgöra som ett föredöme då det gällde tobakshandeln. Tydligt var det en åstundan att på ett hurtfriskt sätt gå i spetsen för den fria konkurrensen som föresvävade regeringen och de flesta av riksdagsledamöterna, då de fattade beslutet att släppa tobaksvarorna fria. Mig synes det, och det framhöll jag när frågan debatterades sist i riksdagen, som om statsmakterna i detta fall börjat i galen ände. Här rörde det sig ju om småhandlare i ett ganska stort antal, som hade synnerligen knappa inkomster av sin näring. De hade — som jag påvisade — inga som helst möjligheter att uppskörta sina kunder.

Vad har man då vunnit med tobakshandelns frigivning? Konsumenternas vinst är ytterst minimal. Vissa större företag, som tidigare inte fått sälja tobaksvaror, har visserligen sänkt priserna i någon mån, men denna vinst för konsumenterna är säkert endast tillfällig. Utan tvivel kommer de stora kapitalstarka företagen, när konkurrensen från tobakshandlare och andra småhandlare reducerats till ett minimum, att återgå till den s. k. ordningen och ta ut vad de kan få i vinst på tobaksvarorna, i all synnerhet som ju vinstmarginalen är mycket liten.

Om man velat slå vakt om konsumentintresset skulle stöten ha riktats åt annat håll. Det är monopolen, kartellerna och nyetableringskontrollen inom det privata näringslivet som är de verkligt konkurrensbegränsande företeelserna. Ett ingripande mot dem skulle säkerligen ge en märkbar vinst åt konsumenterna, men ingripanden mot tobakshandeln ger i längden ingen fördel åt dem. Det enda säkra i denna sak är att man träffar folk med begränsade in-

Svar på interpellation ang. de ekonomiska verkningarna av tobakshandelns frigivande
komster och kanske tvingar en del av dem att upphöra med sin näring.

Min uppfattning är, och jag tror att jag redan givit starka skäl för den, att man här med fog kan tillämpa ordstävret »sila mygg och svälja kameler». För närvarande är emellertid inte mycket att göra åt ett olyckligt och onödigt riksdagsbeslut. Men jag anser att statsmakterna inte kan ställa sig likgiltiga inför beslutets konsekvenser. Nyetableringskontrollen inom tobakshandelns tillkom på sin tid som ett socialt skydd. Förre finansministern Wigforss förklarade då frågan var aktuell, att tanken på att göra tobakshandeln fri är en utopi, och att man måste vänja sig vid tanken att det får skapas en särskild kår av specialtobakshandlare som har sådana villkor att den kan existera.

Nu har den situationen uppkommit, att tobakshandlarna i allmänhet och de små tobakshandlarna i synnerhet fått starkt försämrade existensvillkor. Konkurrensen från icke tobakshandlare är redan ytterst kännbar för många. Det är sant att en del ännu inte haft någon större minskning i omsättningen, men för affärer som ligger i närheten av konsumbutiker, stora livsmedelsaffärer och konfektyraffärer är minskningen ytterst kännbar. Det är inte ovanligt att omsättningen redan gått ner med 25 à 30 procent. Särskilt hårt drabbas de tobakshandlare som anskaffat automater för att tillmötesgå behovet av tobaksvaror efter stängningsdags. Omsättningen i automaterna får givetvis i första hand känning av konkurrensen. Det finns exempel på att omsättningen i automaterna gått ner med ända till 75 procent. I inköpspris betingar en enkel automat 4 000 kronor och en dubbel 7 000 kronor. I försäkring får erläggas 175 kronor om året för den. Det är uppenbart att de små tobakshandlarna, som i huvudsak existerar på försäljningen av tobaksvaror, inte kan hänga med i konkurrensen från de stora kapitalstarka företagen. De har endast att

emotse en knappare existens eller att duka under i konkurrensen.

Vid riksdagsdebatten om tobakshandelns frigivning anförde jag bl. a., att ett speciellt monopol skymtade i bakgrunden och bidade sin tid. Jag syftade på Svenska pressbyrån. Det bör till beläggning av detta företag och tobakshandelns försämrade läge sägas, att Pressbyrån begagnat tillfället att rikta en stöt mot tobakshandlarna och andra småhandlare: Pressbyrån har för avsikt att från och med första mars i år sänka rabatten på tidningarna med en procent och ta ut tolv kronor i månaden för transport- och expeditjonskostnader. Tobaksmonopolet har tydligen bildat skola.

Statsrådet hänvisar till att de tobakshandlare som inte är i stånd att fortsätta sin rörelse har möjligheter att erhålla livränta eller engångsersättning. Detta är ju fullständigt riktigt, men denna ersättning kan endast utgå till sådana som är att betrakta som socialfall, d. v. s. sådana som inte kan försörja sig på annat sätt, om de måste sluta med sin tobakshandel. Livräntan är dessutom maximerad till 3 000 kronor och engångsersättningen till 10 000 kronor, och dessa belopp nedsättes när folkpension erhålles.

Beträffande tobaksmonopolets nya försäljningsvillkor förklarar statsrådet att de inte torde vara ogynnsammare än de tidigare. Det anser jag vara ett mycket försiktigt uttalande av finansministern. Påståenden från Tobaksmonopolet närstående håll har nämligen tidigare velat göra gällande, att villkoren är gynnsammare än tidigare. Det lär emellertid vara svårt att med skäl bestrida, att försäljningsvillkoren nu är ogynnsammare än förr. Om man, såsom nu skett, beräknar riktpreisrabatten till 7,5 procent på nettopriset, medan den tidigare beräknades på bruttopriset, och därigenom faktiskt sänker rabatten till 6,97 procent, så måste detta vara ogynnsammare för försäljarna än om den tidigare

Svar på interpellation ang. de ekonomiska verkningarna av tobakshandelns frigivande

beräkningen tillämpas. Den nytillkomna expeditionsavgiften på 5 respektive 10 kronor för varje expedition är givetvis också en försämring av villkoren. Expeditionsavgiften drabbar särskilt hårt de mindre handlarna, som inte har möjligheter att köpa in så stora kvantiteter på en gång, att de därigenom kan undvika ett större antal expeditioner.

Man kan inte gärna underlåta att kritisera monopolet för dess politik mot vad jag skulle vilja kalla monopolets gamla trotjänare. Om statsmakterna fattat ett beslut, som starkt försämrar existensmöjligheterna för tobakshandlarna, borde ju detta ha bjudit monopolet att förbättra försäljningsvillkoren i stället för att försämrade dem.

Slutligen har herr statsrådet hänvisat till att de nya försäljningsvillkoren tillkommit efter förhandlingar mellan Tobaksmonopolet och återförsäljarnas organisationer. Statsrådet menar sålunda, att villkoren inte tillkommit genom diktat utan genom regelrätta förhandlingar.

Ja, det må ursäktas mig om jag inte tar så högtidligt på dessa »förhandlingar». Sådana förhandlingar är inte att anse som förhandlingar mellan två jämbördiga parter. Den ena parten har makt att utan minsta risk för störningar av ena eller andra slaget diktera sina villkor. Den andra parten, nämligen tobakshandlarna, saknar varje möjlighet att hävda sig, om monopolet vill diktera villkoren — och det förefaller faktiskt, av resultatet att döma, som om detta varit fallet.

Det är kattens lek med råttan man får i tankarna, då man talar om att de nya försäljningsvillkoren bestämts efter förhandlingar. Den opposition, som mött de nya villkoren bland tobakshandlarna själva, visar att man har större rätt att tala om diktat än om regelrätta förhandlingar.

Emellertid har nu statsrådet förutskickat att försäljningsvillkoren skall bli föremål för omprövning, sedan någon tids erfarenhet vunnits om deras

verkan i praktiken. Detta är att notera med tillfredsställelse och det kommer säkerligen också att hälsas med tillfredsställelse bland tobakshandlarna. Det är bara att hoppas att omprövningen snart kommer till stånd. Redan nu kan man se att tobakshandlarnas villkor är ohållbara under de nya förhållanden som inträtt.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Det är litet konstigt att höra kommunisten Senander stå här och vara företrädare för monopolintressen. Jag skulle ha förstått herr Senander, om han sagt att exempelvis mjölk- och brödaaffärer skulle ha hjälp, ty där är marginalerna verkligen ännu sämre. Men vart skulle det ta vägen, om företrädare för konsumenterna skulle hävda, att staten skall garantera högre priser än vad försäljarna anser att de behöver ta ut? Det är en monopolvändens och en så reaktionär syn på samhället, att man knappast skulle tro att den kunde anläggas av någon som vill företräda konsumenterna. Men något intresse för konsumenterna föreligger tydligen inte i detta sammanhang — det kanske är politiska eller agitatoriska intressen som i stället ligger bakom.

Jag måste beklaga att herr Senander av intressen, som jag inte kan förstå, i största utsträckning engagerar sig för dessa monopolvändenser. Konsumenterna är inte till för affärsmännen, utan affärsmännen är till för konsumenterna. Och om nu någon affär skulle sälja till priser, som ligger under dem som någon annan anser vara skäliga, vart skulle det då ta vägen, om man gav sig in på ett resonemang av det slag herr Senander för?

Till statsrådet vill jag säga: Var försiktig när det gäller något sådant som att försöka bestämma prismarginaler — det gör handeln själv. För en tid sedan uppvaktades vi i Konsum med en hemställan att sätta vissa marginaler —

Svar på interpellation ang. de ekonomiska verkningarna av tobakshandelns frigivande

man ville att företagen skulle komma överens om marginaler. Vi sade nej; vi tar ut, framhöll vi, de priser vi anser skäligen samt täcker kostnaderna för prestation och vi tar hänsyn även till konsumenterna.

Det som herr Senander nu engagerat sig i tror jag inte att statsrådet skall ta alltför allvarligt. Försäljningsvillkoren prövar handeln själv, och det är angeläget att man inte gör några begränsningar utöver dem som nu finns utan i stället söker rasera murarna. Vi har kommit i ett sådant konkurrensläge nu, att man börjar ta hänsyn även till konsumenternas intressen, och då är det angeläget att inte av ovidkommande skäl gå ett steg tillbaka. Jag hoppas därför att statsrådet tar herr Senanders och affärsrörelsens kritik med knusende ro. Jag kan försäkra att vi lever rätt gott, och det är inte rimligt att konsumenterna nu skall sitta emellan, därför att en och annan riksdagsman i detta sammanhang anser sig böra hävda vissa intressen, som inte är konsumenternas.

Herr **SENANDER** (k) kort genmäle:

Herr talman! Detta är nästan ordagrant samma argument som jag hörde, när vi behandlade denna fråga för tre år sedan. Jag bemötte dem då, men det fritar mig ju inte helt från att säga något även nu.

Herr Lundberg vänder upp och ned på hela saken. Han påstår att jag företräder monopolintresset, men jag har ju här kritiserat Tobaksmonopolet för dess behandling av tobakshandlarna. Och är inte Tobaksmonopolet ett verkligt monopol, så vet jag inte vad man skall kalla för monopol.

Sedan drar herr Lundberg in mjölkhandlarnas avans och menar, att det hade varit riktigare om jag påtalat förhållandena på det området. Vad har det med denna fråga att göra, herr Lundberg? Vi behandlar tobakshandeln nu och inte mjölkhandeln. Och jag vill tala

om för herr Lundberg, att just inom mjölkhandeln kan man finna verkliga storföretag, som behärskar området i fråga. Skall vi börja diskutera på det sättet kommer vi inte långt, men det gör man ju sällan heller, när man diskuterar med herr Lundberg.

Här är ändå förhållandet det, herr Lundberg, att tobakshandlarna inte har och aldrig haft någon som helst möjlighet att föreskriva prishöjningar; priserna har fastställts och fastställs fortfarande av monopolet. Följaktligen kan man inte alls jämställa nyetableringskontrollen på detta område med den som existerar på det privata området, exempelvis inom järnhandeln. Tobakshandlarna har inga som helst möjligheter att föreskriva några priser — de måste hålla sig till de priser som av Tobaksmonopolet stämplats på tobaksvarorna.

Herr **LUNDBERG** (s) kort genmäle:

Herr talman! På grund av utvecklingen inom tobakshandeln, mjölkhandeln och andra branscher tvingas vi till en rationalisering, och därigenom kommer vissa mindre företag att rensas ut. Om det är Konsum, herr Senander vill komma åt, kan jag tala om att vi lämnar procent på inköp av tobak och har gjort så under en längre tid. Jag kan inte begripa att herr Senander för detta blivit så känslig nu, ty vi klarar våra affärer utan att behöva sälja tobak men det är ett konsumentintresse att göra detta. Och det finns många varor med påstämplade priser. Vi betalar våra varor och tar ut det pris vi behöver för vår prestation.

Nu skall väl herr Senander också börja framhålla att inom textilbranschen, inom möbelbranschen och inom den och den branschen står de och de priserna på varorna i fråga, men nu går ni i Konsum under. Därför skulle alltså ett skydd ges åt andra affärsmän, menar han tydligen. Det är en osund tanke som ligger bakom herr Senanders reso-

Svar på interpellation ang. de ekonomiska verkningarna av tobakshandelns frigivande

nemang. De svenska konsumenterna är i många fall utlämnade, men när vi har möjlighet att få till stånd en verklig konkurrens, då bör i varje fall inte de, som säger sig företräda vissa konsumentintressen, ge sig ut på sådana där vägar, som herr Senander beträder.

Herr SENANDER (k) kort genmäle:

Herr talman! Jag hoppas att det inte är finansministerns eller riksdagens avsikt att man genom införande av de nya försäljningsvillkoren skulle rensa ut småföretagen. Min uppfattning är att det inte var fråga om detta utan om att åstadkomma en fri prisbildning och att inte upprätthålla nyetableringskontrollen, som man ansåg stå i motsättning till lagen mot konkurrensbegränsning.

När jag råkade nämna Konsum här betydde detta inte alls att jag på något sätt skulle vilja komma åt Konsum. Jag är den förste att erkänna att kooperativen har den allra största betydelse för prisbildningen här i landet och det är en uppfattning som inte är ny hos mig. Den har jag och mitt parti hävdat genom tiderna så långt man kan gå tillbaka. Vi har aldrig haft någon annan uppfattning i detta avseende.

Herr Lundberg, som nu är så karsk mot monopolen och kartellerna, får ju tillfälle att inom kort deklarerat sin ställning, då vi får svar på en interpellation, som vårt parti har framställt angående ökade befogenheter för pris- och kartellnämnden, så att den skall kunna bättre ingripa mot karteller och monopol. Vi får höra om herr Lundberg då är lika hurtfrisk i sitt resonemang som när det gäller dessa småföretagare, som icke har åstadkommit någon som helst skadlig inverkan i fråga om prissättningen.

Herr BRANDT i Aspabruk (s):

Herr talman! Jag begärde ordet närmast för att säga något om försäljningsvillkoren, men innan jag går in på den saken kanske jag skall säga något om

den fria tobakshandeln. Den är inte så mycket att diskutera i dag; det var ju 1957 som riksdagen praktiskt taget enhälligt — det var i stort sett endast herr Senander och jag som förordade att handeln skulle vara reglerad även i fortsättningen — beslutade handelns frigivande. I varje fall var det en överväldigande majoritet från alla partier, som då röstade emot oss. Vi hade därför inga chanser att bevara vad som tidigare gällt.

Jag erinrade om hur det varit förut och framhöll, att det fanns risk för att det, om man gjorde handeln fri, skulle liksom tidigare bli uppvaktningar och interpellationer till myndigheter och ständiga strider. Tobakshandeln har nu varit fri endast en och en halv månad, och vi har redan den första interpellationsdebatten. Jag förmodar att det inte blir den sista. Så länge varan är monopoliserad, så är den varan, som herr Senander sade, inte lik andra. Det är bara sprit och tobak som i detta avseende skiljer sig från andra varor. Så länge handeln med dessa varor är helt monopoliserad, kan man inte betrakta handeln på dessa områden på samma sätt som den övriga handeln.

Som herr Senander framhöll har det tidigare varit fasta priser och försäljningsvillkor i fråga om tobaksvaror och handeln var reglerad genom en statlig nämnd. Det har alltså inte varit någon konkurrensbegränsning i skadlig riktning — det kan man väl understryka.

Jag erinrade i föregående debatt om vad förre finansministern Wigforss hade sagt om den saken, nämligen: »Att tobakshandelns läge är intimt förknippat med monopolbolagets åtgöranden och därför påkallar statsmakternas uppmärksamhet på ett helt annat sätt än förhållandena inom andra branscher av detaljhandeln, finner jag uppenbart.» Han sade vidare: »Tanken på att man skall göra handeln fri är en utopi, och man måste vänja sig vid den andra tanken, att det får skapas en särskild kär

Svar på interpellation ang. de ekonomiska verkningarna av tobakshandelns frigivande av specialtobakshandlare, som har sådana villkor, att den kan existera.»

Nu har handeln inte varit fri så länge. Försäljningsresultaten för tobakshandlarna har varierat. Som herr Senander sade finns det tobakshandlare, vilka fått sin omsättning minskad med cirka 25 procent. Det finns andra, vilkas omsättning inte nämnvärt ändrats, och en del kanske rentav har fått något bättre omsättning. Ännu kan man inte helt överblicka konsekvenserna. Men det är uppenbart att en stor del av kåren får det synnerligen besvärligt. Vi får här säkerligen så småningom ett socialt problem att brottas med.

Herr Senanders uttalande, att Tobaksmonopolet dikterar villkoren, är kanske en sanning med modifikation. Jag skall i anslutning därtill gå in på försäljningsvillkoren.

Tidigare hade statens tobaksnämnd förordat en total rabatt av 81,5 miljoner kronor, men den verkliga rabatten blev, vill jag minnas, 84,3 miljoner kronor det året. Då sade Tobaksmonopolet, att när nya försäljningsvillkor skall fastställas, fordrar vi, att rabatten håller sig inom denna ram på 84,3 miljoner kronor. Det var alltså den summan man hade att röra sig inom.

Vidare var det fråga om att införa expeditonsavgifter på fem kronor och ett bonussystem med hänsyn till den minsta kvantitet som återförsäljarna skulle få köpa. Jag vill här understryka vad finansministern sagt, nämligen att det har träffats en överenskommelse — alltså inom den ram som jag här nämnde. Det var en överenskommelse mellan återförsäljarnas representanter och Tobaksmonopolet. Den innebär att den lägsta kvantitet man får köpa från monopolet är varor för 500 kronor. Man måste då betala en expeditonsavgift på fem kronor. Om man sedan köper extra blir det ytterligare fem kronor i expeditonsavgift, men vi kan hålla oss till denna expeditonsavgift på fem kronor.

Det utgår bonus vid årets slut i för-

hållande till vad man köpt under året. Om man köpt varor för mellan 1500 och 3 000 kronor blir det en bonus av 0,5 procent. För dem som köpt för över 3 000 kronor utgår en bonus på en procent. Detta får man fram genom att ta totala försäljningen vid årets slut och dividera den med antalet inköp man gjort under året. Får man då fram beloppet 1 500 kronor, blir det en halv procent i bonus. Kommer man upp till ett genomsnitt av 3 000 kronor och däröver får man en procent i bonus.

Rabatten var tidigare 7,5 procent på cigaretter och röktoak och 10 procent på övriga tobaksvaror. Nu blev det i stället på det sättet — och det nära nog med nödvändighet — att rabatten måste utgå på nettopriserna. Både grundrabatten och även denna bonus utgår på nettopriserna.

Man vill nu göra gällande, att detta betyder en försämring av de tidigare villkoren. Men det gör det inte, om man kan tillgodogöra sig bonusen. Det betyder i stället en rabatthöjning på, skulle jag tro, minst en halv procent utöver tidigare genomsnittsrabatt när det gäller dem, som kan tillgodogöra sig högsta bonus. Rabatten är nämligen nu 10,6 procent för cigarrer och cigarriller mot tidigare 10 procent. På cigaretter och piptobak är den 7,5 procent och på tuggtobak och snus 16,8 procent, allt beräknat på nettopriserna. Till detta skall man lägga bonusen. Där har tobakshandlarna egentligen inte kämpat mot Tobaksmonopolet utan mot övriga återförsäljargrupper. Det var nämligen en stor handelskår, som inte alls ville vara med om att införa något bonussystem, nämligen Speceri- och lanthandlarnas riksförbund, som också har överklagat denna överenskommelse om bonus hos näringsfrihetsrådet. Hur utgången blir vet vi ingenting om.

Tobakshandlarna var intresserade av att dels få en bestämmelse om viss minimikvantitet vid inköp hos monopolet, dels att få bonus vid större inköp.

Svar på interpellation ang. de ekonomiska verkningarna av tobakshandelns frigivande

Men denna bonus skulle så att säga ha ett tak, så att den som köpte för miljontals kronor inte skulle få någon högre bonusprocent. Denna bonus fastställdes egentligen efter det genomsnitt, som tidigare gällt för tobakshandlarna. Överenskommelsen behandlades på Tobakshandlarnas riksförbunds kongress och på dess överstyrelsesammanträde och därvid antogs enhälligt dessa försäljningsvillkor. Så långt är det alldeles uppenbart, att de nya bestämmelserna inte betyder någon försämring för andra än dem, som inte kan tillgodogöra sig full bonus. För dem är det uppenbart att det blir en försämring.

Jag vill också understryka vad finansministern sade, nämligen att det här är fråga om ett provisorium. Inte ens Tobaksmonopolet vet något om verkningarna av detta system, lika litet som vi vet det. Meningen är att denna sak senare skall tas upp till ny behandling.

Jag vill också erinra om att Tobaksmonopolet har föreslagit Kungl. Maj:t, att nuvarande riktpriser skall slopas. Det är alltså inte längre på samma sätt som tidigare, då man inte fick överskrida eller underskrida de priser, som var åsatta tobakspaketen, utan det råder i princip full rätt att överskrida eller underskrida dessa priser. I praktiken är det kanske alldeles omöjligt att överskrida dem; jag vet dock att vissa handelsgrupper gör det, men för tobakshandlarna är det ju inte möjligt. Å andra sidan vet jag också, att det finns affärsföretag, som använder tobaken som en lockvara — något som jag varnade för när man släppte handeln fri. Det är uppenbart att det helt enkelt är en lockvara, då man säljer den med otillräcklig avans och måste kompensera sig genom högre priser på andra varor.

Tobaksmonopolet har, som jag förut nämnde, föreslagit Kungl. Maj:t att slopa även riktpriserna. Man kan alltså inte beskylla Tobaksmonopolet för att vilja ha riktpriser eller fasta priser, ty monopolet har sagt ifrån, att det vill

ha en fri prissättning. Jag vill understryka, att även Tobakshandlarnas riksförbund accepterar en fri prissättning.

Tobaksmonopolet har vidare föreslagit, att tobaksimporten borde bli fri. Därigenom hoppas jag att det skall bli bättre förhållanden inom branschen, när sjustatsavtalet trätt i tillämpning och det kanske kommer in tobaksvaror ifrån andra länder och det blir en ökad konkurrens för Tobaksmonopolet och en ökad rörlighet för tobakshandlarna. Men jag undrar om det helt enkelt inte skulle vara bäst, därest finansministern kunde medverka till att Tobaksmonopolet slopar sin import och enbart sköter den svenska tillverkningen och distributionen av de här tillverkade varorna. Det skulle åtminstone vara ett led i avskaffandet av den totala monopolisering man nu har på detta område.

Herr talman! Jag ville lämna denna redogörelse och jag vidhåller att de nya villkoren, om man ser saken generellt, inte innebär någon försämring. Men därmed har jag inte sagt, att rabatten är tillräckligt hög. Det är en annan sak, och frågan om hur hög rabatten skall vara har vi anledning att ständigt diskutera med Tobaksmonopolet. I det fallet är det inte lätt att komma fram till ett tillfredsställande resultat. Men jämfört med tidigare villkor innebär de nya bestämmelserna inte en försämring utan en förbättring.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6.

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner. Därvid remitterades

till statsutskottet propositionen nr 36, angående ersättning till Maj-Britt Nyström m. fl.;

till bankoutskottet propositionen nr 37, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 mars 1953 (nr 95) om Konungariket Sveriges

Interpellation i anledning av det företagna atombombsprovet i Sahara — Interpellation ang. förhandsbesked i ärenden rörande taxering till allmän varuskatt

stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, m. m.;

till konstitutionsutskottet propositionen nr 38 med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 39, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 och 21 §§ lagen den 1 december 1950 (nr 596) om rätt till fiske, och

nr 41, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 23 mars 1956 (nr 73) om tillfällig ökning av regeringsrådets antal; samt

till bevillningsutskottet propositionen nr 42, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 30 juni 1943 (nr 477) om skatt å vissa pälsvaror.

§ 7

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet den på bordet liggande motionen nr 635.

§ 8

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 13—21, bevillningsutskottets betänkande nr 4, bankoutskottets utlåtande nr 3, första lagutskottets utlåtanden nr 3—5, andra lagutskottets utlåtanden nr 1 och 2, tredje lagutskottets utlåtande nr 1 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 4 och 5.

§ 9

Interpellation i anledning av det företagna atombombsprovet i Sahara

Ordet lämnades på begäran till

Herr SPANGBERG (s), som yttrade:
Herr talman! Den 13 februari företog Frankrike ett atombombsprov i Sahara.

Som motivering har bl. a. anförts att Frankrike ville skaffa sig prestige åt alla håll. Den planerade bombsprängningen hade mötts av allvarliga föreställningar och protester från Afrikas folk. Även Förenta Nationerna hade varnat och i en resolution hemställt till Frankrike att icke företaga några kärnvapenprov. Frankrike hotar att fortsätta med ytterligare atomsprängningar. Den genom atomsprängningarna uppkomna radioaktiva förgiftningen har nu fått förnyad aktualitet, sedan Frankrike avbrutit det uppehåll som rätt efter överenskommelsen i Genève.

Den franska bombsprängningen har mötts med harm, beklaganden och protester. Det har även uttalats förhoppningar om att Frankrike, trots det inträffade, ej skall fortsätta med flera kärnvapenprov. I detta läge vore det säkert värdefullt, om Sverige i kraft av framträdande fredsälskande nation, genom uttalande från högsta nivå, hos franska regeringen framförde ett beklagande av atomsprängningen och uttalade en förhoppning om att sådana prov ej mer kommer till utförande.

Med hänvisning till det anförda anhaller jag om kammarens tillstånd att till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena få framställa följande fråga:

Har utrikesministern möjlighet och är villig att till Frankrikes regering framföra Sveriges beklagande och allvarliga bekymmer över att Frankrike företagit det ödesdigra atombombsprovet i Sahara?

Denna anhållan bordlades.

§ 10

Interpellation ang. förhandsbesked i ärenden rörande taxering till allmän varuskatt

Herr DARLIN (h) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Enligt förordningen om

Interpellation ang. förhandsbesked i ärenden rörande taxering till allmän varuskatt allmän varuskatt (SFS 507—512) § 73, må riksskattenämnden, på ansökan av den som driver eller ämnar driva verksamhet, i vilken skattskyldighet till allmän varuskatt ifrågakommer, om det finnes vara av vikt med hänsyn till sökandens intresse eller för enhetlig lagtolkning eller rättstillämpning samt tillgängliga utredningar det medger, meddela förhandsbesked angående fråga, som avser sökandens taxering till allmän varuskatt.

Med hänsyn till att förordningen i vissa punkter lider av oklarhet har emellertid riksskattenämnden fått ett så stort antal förfrågningar angående den allmänna varuskatten att ansökningar om förhandsbesked ej kunnat expedieras i vederbörlig ordning. Detta har vållat stora olägenheter. Som exempel kan nämnas att vissa företag, som ännu ej erhållit förhandsbesked om huruvida allmän varuskatt utgår för viss vara, är förhindrade att tillfredsställande fakturera sina kunder. I ett läge, där tillgången på likvida medel är begränsad, kan härigenom betydande ekonomiska svårigheter åsamkas respektive företag. Att dylika komplikationer skall behöva uppstå i en fråga, som i sig själv väcker irritation, på grund av otillräckliga förberedelser synes mig vara anmärkningsvärt.

Med stöd av vad jag här anfört anholder jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få rikta följande fråga:

Kan herr statsrådet lämna besked om när riksskattenämndens balans av ärenden rörande den allmänna varuskatten kan beräknas vara så avverkad, att förhandsbesked snabbare kan lämnas dem som ansökt därom?

Denna anhållan bordlades.

§ 11

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Irland för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Israel för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet; och

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 28 september 1928 (nr 376) om särskild skatt å vissa lotterivinster.

Vidare anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60, såvitt propositionen avser jordbruksärenden; och

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan.

§ 12

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 40, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om rätt till avdrag vid 1960 års taxering för avsättning till pensionsstiftelse, överlämnats till kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 13

Anmälades, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen, nämligen

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 25, angående godkännande av Sveriges anslutning till konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandelssammanslutningen, m. m. motionerna:

nr 636, av herr *Christenson* i Malmö,
nr 637, av herr *Elmwall m. fl.*,
nr 638, av herrar *Kollberg* och *Rydén*,
nr 639, av herr *Rimås m. fl.*,
nr 640 och 641, av herr *Boija m. fl.*,
nr 642, av herr *Ohlin m. fl.*,
nr 643, av herr *Magnusson* i Borås
m. fl.,

nr 644, av herrar *Antonsson* och *Hans-
son* i Önnarp, samt

nr 645, av herr *Ohlin m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts propo-
sition nr 30, med förslag till förordning
om rätt till förlustutjämning vid taxe-
ring för inkomst, m. m. motionerna:

nr 646, av herr *Ågren m. fl.*,

nr 647, av herr *Hedlund m. fl.*, och

nr 648, av herr *Nilsson* i Svalöv
m. fl.; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts propo-
sition nr 32, med förslag till förordning
angående rätt för Konungen att i vissa
fall förordna om avvikelse från tulltaxan
m. m. motionen nr 649, av herr *Hed-
lund m. fl.*

Dessa motioner bordlades.

§ 14

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 17.05.

In fidem

Sune K. Johansson

Onsdagen den 17 februari

Kl. 14.00

§ 1

Upplästes följande till kammaren in-
komna telegram:

Riddarhyttan 17/2 1960

Andra kammarens kansli

Riksdagen

Stockholm

Är av influensa förhindrad närvara
vid kammarens plena denna vecka.

Bark

Kammaren beviljade herr *Bark* ledig-
het från riksdagsgöromålen under tiden
den 15—20 innevarande februari.

§ 2

Herr talmannen meddelade, att herr
Grebäck, som vid kammarens samman-
träde den 2 februari med läkarintyg
styrkt sig tills vidare vara hindrad att
deltaga i riksdagsgöromålen, den 16
denna månad åter intagit sin plats i
kammaren.

§ 3

Svar på fråga ang. anordnande av en
motorcykelbana på Järvafältet

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet,
herr statsrådet ANDERSSON, som ytt-
rade:

Herr talman! Herr *Johansson* i Stock-
holm har frågat mig, om jag är beredd
att ingripa till förmån för det i Sundby-
bergs stadsfullmäktige framförda kra-
vet om en motorcykelbana på Järva-
fältet, avsedd att användas då militära
övningar icke pågår.

Med anledning härav får jag anföra
följande.

Den del av Järvafältet som ligger norr
om Barkarbyvägen är helt avstängd för
obehöriga på grund av dagliga strids-
skjutningar inom området. Även fältets
södra del där skjutbanor är belägna är
avstängd. Vad den mellersta delen av

Svar på fråga ang. anordnande av en motorcykelbana på Järvafältet

fältet beträffar är, för att icke övningarna skall störas, obehörig trafik förbjuden inom området mellan riksvägarna 12 och 13. På grund av att området utnyttjas intensivt såväl av ett flertal förband och skolor i och utanför Stockholm som av ett antal frivilliga försvarsorganisationer utgör all trafik inom området ett störande inslag i övningarna. Jag anser det därför olämpligt att anlägga en motorcykelbana på Järvafältet så länge fältet tas i anspråk för militära ändamål i samma omfattning som för närvarande.

Härmed, herr talman, anser jag mig ha besvarat herr Johanssons fråga.

Härpå anförde:

Herr HAGBERG (k):

Herr talman! Då vederbörande interpellant råkat hastigt insjukna, ber jag att få framföra tacket till chefen för försvarsdepartementet för svaret på den enkla frågan. Jag förmodar att jag uttrycker interpellantens uppfattning då jag säger, att han inte är lika tacksam för svarets innehåll.

Det gäller här ett mycket omstritt område. I varje fall i Sundbyberg — och säkert också i Solna och hos de kommunala myndigheterna i Stockholm — finns det bara en mening, nämligen att de militära myndigheterna borde tillgodose även kommunala behov. I Sundbyberg råder det således fullständig enighet om att man borde vidta åtgärder för att skapa möjligheter för ungdomen att få en sådan här tävlingsbana för motorcyklar.

Det har förhandlats om saken. Fyra representanter för de viktigaste militära förläggningarna där ute har förklarat sig kunna godkänna ett sådant arrangemang. Militärområdesbefälhavaren har emellertid avstyrkt med den motivering som statsrådet Andersson nyss anfört.

Naturligtvis vill ingen hindra de militära övningarna. Det är väl närmast

en fråga om att med litet god vilja ordna det så, att en sådan här anordning skulle kunna användas vid lämpliga tidpunkter utan att inkräkta på de militära övningarna. Nu tycks det inte finnas några möjligheter härför, eftersom man inte kan vidta något arrangemang beträffande Järvafältet.

Detta har aktualiserat åtminstone ett par spörsmål, som jag särskilt skulle vilja lägga försvarsministern på hjärtat. För det första bör man ta större hänsyn till det faktum, att särskilt Sundbyberg och Solna i så hög grad är beroende av ett tillmötesgående från de militära myndigheterna på grund av att dessa håller för dessa städer så viktiga områden i ett fullständigt kvävande grepp.

Bör man, för det andra, inte äntligen försöka flytta bort de militära förläggningarna från Järvafältet? Det är en fråga som inte bara Sundbybergs stad är intresserad av utan i lika hög grad Solna och Stockholm.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! Det enda sättet, på vilket man kan ordna dessa frågor tillfredsställande och tillgodose alla de anspråk som Sundbyberg, Solna och många andra kommuner ställer på Järvafältet, är ju att minska på den militära verksamheten. Herr Hagberg känner till att vi redan påbörjat en utflyttning av militära förband. A 1 har vi i princip fattat beslut om, och det pågår undersökningar om hur vi skall förfara med annan militär verksamhet på Järvafältet. Men att nu lämna utrymme för en motorcykelbana på de områden som Sundbybergs stad gärna vill disponera härför är omöjligt. Man måste då flytta på de skjutövningar som pågår inom ett begränsat område. När man nu koncentrerat så mycket militär verksamhet just omkring Järvafältet kan det inte vara rimligt att under viss tid omöjliggöra skjutningar.

Svar på fråga ang. tidpunkten för utförande av förbättringshamn i Hanö fiskehamn

Jag har mycket noga gått igenom de eventuella möjligheter som skulle kunna finnas. Jag har upptäckt, att militärbefälhavaren har föreslagit Sundbybergs stad ett annat område längre bort. Detta har staden emellertid inte velat acceptera. Jag undrar om inte Sundbybergs stad borde ta sig en funderare till och sträcka ut handen till militärbefälhavaren i detta fall.

Herr HAGBERG (k):

Herr talman! Statsrådet Anderssons förklaringar är ju på gott och ont — mest på gott skulle jag vilja säga. Jag vill dock göra ett par anmärkningar.

Med litet god vilja skulle man nog kunna pussla ihop övnings- och tävlingstiden. Dessa områden används ju inte för militära övningar på kvällarna och under helger.

Vidare förhåller det sig så att det område, som statsrådet här hänvisade till, kommer att behövas för bostadsbebyggelse. Detta är det avgörande hindret för Sundbyberg, om jag är riktigt underrättad.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4

Svar på fråga ang. tidpunkten för utförande av förbättringsarbeten i Hanö fiskehamn

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE, erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Nilsson i Bästekille har frågat mig när förbättringsarbetena i statens fiskehamn på Hanö beräknas bli utförda. I anledning därav får jag anföra följande.

Inom sjöfartsstyrelsen har upprättats ett i augusti 1958 dagtecknat förslag till arbeten för utvidgning av hamnen. Arbetena har kostnadsberäknats till 750 000 kronor. Förslaget har dock ännu inte underställts Kungl. Maj:t för prövning. Skälet härtill torde i första

hand vara, att arbeten för förbättringar av vissa andra betydelsefulla fiskehamnar ansetts böra ur angelägenhetssynpunkt gå före arbetena för utvidgningen av Hanö fiskehamn. Enligt vad nu går att bedöma kan arbetena vid Hanö tidigast igångsättas sommaren 1961.

Härpå anförde

Herr NILSSON i Bästekille (h):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet få framföra ett tack för svaret på denna fråga. Jag interPELLERADE i samma ämne vid vårriksdagen i fjol, men när statsrådet var beredd att svara kunde jag på grund av sjukdom inte vara här. Nu kanske jag inte skulle ha kommit igen så snart, om inte en sak hade inträffat under januari månad i år. Under en svår storm i Hanöbukten sökte en del fiskebåtar skydd i Hanö hamn, men där blev åtminstone sju av dem ganska svårt skadade. Jag läste om detta i en tidning där en av fiskarna, Albin Arenlind, i en intervju uttalade som sin åsikt — och jag är övertygad om att denna delas av alla fiskarna — att om man kunde få förbättringsarbetena i gång så snart som möjligt, så skulle detta vara till stor fördel, »för när man går i hamn är det för att söka skydd, inte för att råka ut för ännu större faror».

Av svaret ser jag att sjöfartsstyrelsen har upprättat ett förslag till utvidgning av hamnen, och det verkar bra. Men Kungl. Maj:t har ännu inte prövat förslaget beroende på att man ansett att andra hamnar står i förtur. Sådant kan ju alltid diskuteras. Jag erkänner gärna, att det är svårt att tillfredsställa allt och alla på en gång. Jag hade dock hoppats att det skulle vara möjligt att denna sommar få arbetena påbörjade. Jag är något besviken över att vi skall behöva vänta ända till 1961. Jag ber statsrådet ha uppmärksamheten riktad på frågan och om det skulle visa sig

Svar på interpellation i anledning av beslutade industrinedläggelser

möjligt se till att arbetena kommer i gång tidigare.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5**Svar på interpellation i anledning av beslutade industrinedläggelser**

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE, som yttrade:

Herr talman! I en med kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Nilsson i Gävle till statsministern riktat följande frågor:

1) Om vårt lands inträde i sjustatsmarknaden får sådana följder, som vissa i interpellationen påtalade industrinedläggelser vittnar om, överväger då regeringen några motåtgärder i syfte att förhindra en sådan utveckling?

2) Överväger regeringen att om annan industri ej kan erhållas till berörda platser förlägga någon statlig industri till dessa platser?

Herr Nilsson i Gävle syftar i sina frågor på det nyligen varslade nedläggandet av läderfabriken i Valdemarsvik och av textilindustriföretagen i Harg och Strömsbro.

Interpellationen har överlämnats till mig för besvarande.

Vad interpellanten anfört angående konsekvenserna av sjustatsmarknaden ger mig till en början anledning understryka, att ett av denna sammanslutnings främsta syften är att främja ekonomisk expansion och full sysselsättning. Det råder inte heller någon tvekan om att denna marknadsbildning erbjuder svenskt näringsliv stora utvecklingsmöjligheter. Självfallet måste man emellertid räkna med vissa omställnings- och anpassningsproblem i samband med den ökade specialisering och skärpta konkurrens, som kan förväntas inom den större marknaden. Sannolikt kommer vissa företag att läggas

ner medan kapaciteten på andra områden får byggas ut. Om allvarigare svårigheter skulle uppkomma, kan enligt EFTA-konventionen temporära skyddsåtgärder vidtas för att underlätta anpassningen. Av större betydelse är emellertid, att samhället inriktar sig på att göra omställningarna så smidiga som möjligt och underlätta för friställd arbetskraft att komma över till områden, där förutsättningar för expansion föreligger. Över huvud taget blir en aktiv arbetsmarknadspolitik viktigare än någonsin. Erfarenheterna från den senaste konjunktur nedgången kan vara till stor nytta, då det gäller att utforma medlen för denna politik. Dessa erfarenheter visar, att det finns andra möjligheter att bemästra eventuella sysselsättningssvårigheter än att starta nya statliga industriföretag. Några planer på att förlägga statliga företag till de orter, där arbetslösheten nu är akut till följd av de driftnedläggelser interpellanten nämnt, föreligger inte. Socialministern har den 2 februari i år i denna kammare, på fråga av herr Persson i Appuna, redogjort för de åtgärder som vidtagits i anledning av driftnedläggelsen i Valdemarsvik. Svaret, vars innehåll jag inte nu anser mig behöva återge, belyser även vilka möjligheter som står till buds om liknande händelser skulle inträffa i framtiden.

Med detta, herr talman, anser jag mig ha besvarat interpellantens båda frågor.

Vidare anförde:

Herr NILSSON i Gävle (k):

Herr talman! Som bekant riktade jag min interpellation till statsministern. Jag ansåg nämligen att frågan om vårt lands deltagande i det s. k. frihandelsområdet inte kan betraktas enbart som en fråga om vårt lands utrikeshandel. Problemen som aktualiseras i samband med sjustatsförhandlingarna berör såvitt jag förstår flera sidor av regeringens politik. Jag har mig emellertid

Svar på interpellation i anledning av beslutade industrinedläggelser

bekant, att statsministern har skjutit frågan över till socialministern och att socialministern har skjutit över den till handelsministern. Efter den tågordningen har jag bara att tacka handelsministern för svaret.

Tillåt mig göra några korta kommentarer! Handelsministern säger att ändamålet med sjustatsmarknaden skall vara att inom detta område stärka medlemmarnas ekonomi genom att främja ekonomisk expansion, full sysselsättning etc. Det är ju ingen dålig målsättning.

Redan den 25 mars 1957 undertecknades emellertid i Rom ett avtal om den s. k. sexstatsunionen. Det finns alltså en del erfarenheter från det handelsblock som benämnes sexstatsmarknaden, och vi kan med ledning av de lärdomar vi har därifrån föreställa oss hur sjustatsmarknaden kommer att klara sina problem.

Med hänsyn till att propositionen om EFTA-konventionen inom kort kommer på riksdagens bord skall jag inte alls bli mångordig, och jag borde naturligtvis inte ha stört idyllen, men nog vore det intressant att veta hur en socialdemokratisk handelsminister bär sig åt när han förhandlar och kommer fram till samma ekonomiska målsättningar, som Portugals diktator också kan godkänna och betrakta som sina eller som den borgerliga regeringen i England funnit vara riktiga.

Det skulle kanske också för alla eventualiteters skull ha varit bra och välfunnet om handelsminister Lange hade begagnat något tillfälle att göra samma deklaration som herr Karjalainen har gjort för Finland. Han har deklarerat inför de sju, att Finland endast sluter sådana avtal med de sju angående tullar och handel som överensstämmer med landets deklarerade utrikespolitik. Herr Lange har inte funnit anledning att göra någon liknande deklaration, men jag tror det skulle ha funnits skäl till det.

Vad som ligger bakom min interpellation är att Gävle har förlorat flera industrier under en tidrymd av ungefär tre år. Ängväveriet sysselsatte tidigare ganska många arbetare. Det hade naturligtvis mot slutet minskat antalet anställda men var ändå en betydande industri i Gävle. Tobaksmonopolet flyttade sin verksamhet till Malmö med motivering att man skulle komma närmare Europa inför den kommande sjustatsmarknaden. Strömsbrofabriken kommer att läggas ned inom kort. Aktiemajoriteten ägs av Göteborgs bank, som har motiverat nedläggningen med ökad konkurrens inför sjustatsmarknaden.

Intressant är att när man nu skall försöka placera de lediga arbetarna hänvisar man till den s. k. aktiva arbetsmarknadspolitiken. Man har sagt att dessa arbetare kommer att sugas upp än i Borås, än i Norrköping. Jag vill då erinra om att medan pressen ena dagen berättade, att Borås kunde ta emot 50 friställda från Strömsbro, meddelade samma tidningar dagen efter att styrelsen för Västra Sveriges textilfabriks AB i Borås hade lagt ned verksamheten och friställt 50 arbetare och 11 tjänstemän.

Så är det litet här och var. Nu berättas det att en fabrik i Tallåsen läggs ned. Vart skall alla arbetarna flytta? Man talar om en rörlig, aktiv arbetsmarknadspolitik, men jag måste säga att inte blir det några vanliga affärs- och nöjesresor som arbetarna tvingas företa därest de skall flytta från sina hemorter. De kommer att dras från den ort där de är vana att bo, och hur kommer det att gå med den äldre arbetskraften, med dem som är mellan 50 och 60 år? Man har tidigare talat om att vi kommunisterna syftar till att upplösa familjerna — jag erinrar om valrörelserna 1928 och många gånger senare, då de borgerliga slog hårt mot de socialistiska partierna. Vem är det i dag, herr handelsminister, som upplöser familjerna i vårt land?

Om vår regering planerar en sjustats-

Svar på interpellation i anledning av beslutade industrinedläggelser

marknad som får sådana verkningar, att vissa industriföretag måste läggas ned, att industrien koncentreras till vissa orter, etc., måste väl regeringen också göra någonting mer för den arbetskraft som lediggöres än att bara rekommendera den att flytta. Jag kan hänvisa, herr handelsminister, till att FN:s ekonomiska Europakommission redan har påvisat den allvarliga faran för en breddning av klyftan mellan å ena sidan den hypermoderna industrien med dess koncentration av monopol och å andra sidan de tekniskt efterblivna sektorerna och områdena. Vad gäller erfarenheterna från sexstatsunionen kan jag också hänvisa till dr Haaykaas, ordförande i metallindustriarbetareförbundet i Holland, som har sagt att fakta vittnar om att umecklingen av Bonn-Parisaxeln mer och mer degraderar Holland till en bifigur. Det är viktigt att hålla detta klart för sig, eftersom det också har sagts att målsättningen för sjustatsmarknaden är att så småningom nå en överenskommelse med sexstatsunionen.

Med hänsyn till att frågan kommer upp i riksdagen inom kort skall jag inte yttra mig mera. Jag vill bara som avslutning säga följande: Gävle stad har inte råd att förlora flera industrier, vi har inte råd att avvara vare sig 40, 50 eller 100 arbetarfamiljer från Strömsbro. Vårt skatteunderlag är inte så stort. Det rör sig här mycket om den äldre arbetskraften, och jag anser att det måste vara regeringens skyldighet att på något sätt lösa sysselsättningsfrågan för den friställda arbetskraften i vår hemstad. Det hade varit tacknämligt om man kunnat få ett sådant löfte, men det föreligger inte. Jag ber emellertid ändå att få tacka för svaret. Jag återkommer när frågan på nytt kommer upp här i kammaren.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **LANGE**:

Herr talman! Herr Nilsson i Gävle

beklagar att jag inte begagnat det här tillfället för att understryka att det avtal, som preliminärt har slutits och som nu har underställts riksdagen för ratifikation, överensstämmer med vårt lands utrikespolitik. Nu vill jag säga att jag åtskilliga gånger varit i tillfälle att informera riksdagen och denna kammare om det aktuella förhandlingsläget. Jag lämnade så sent som vid årets remissdebatt en ganska utförlig redogörelse för regeringens syn på dessa spörsmål, och det har framgått av samtliga de anföranden jag har hållit — vilket jag anser vara självklart — att vårt uppträdande i dessa sammanhang ligger helt i linje med den utrikespolitik, som regeringen för och som åtnjuter riksdagens överväldigande stöd. Tror verkligen herr Nilsson att man skulle kunna föra en handelspolitik som inte överensstämde med de väsentliga riktlinjerna i regeringens utrikespolitik? Jag har svårt att föreställa mig detta.

Vad herr Nilsson i övrigt säger i sitt anförande gäller konsekvenserna av EFTA-avtalet sedan det en gång har börjat tillämpas i praktiken. Även dessa frågor har jag vid flera tillfällen sökt belysa. Jag vill här bara understryka, att vi är fullständigt medvetna om att vissa svårigheter kommer att kunna uppstå inom en del områden av näringslivet. Jag är däremot ytterligt tveksam, om de av herr Nilsson berörda fallen har något samband med den här marknadsbildningen. Jag tror att det är andra omständigheter som förorsakat de driftnedläggelser som där beklagligtvis har ägt rum.

Detta är nu en sak för sig. Att det kan uppstå svårigheter till följd av tillkomsten av denna större marknad och den intensivare konkurrens vi får vara beredda att möta där, tror jag regeringen och riksdagen har haft fullt klart för sig. Här har man ju att väga fördelar mot nackdelar, och eftersom vi hela tiden har handlat i den övertygelsen efter grundliga utredningar, som

Svar på interpellation i anledning av beslutade industrinedläggelser

har givit stöd för detta antagande, att fördelarna för vårt land är väsentligt mycket större än nackdelarna, har vi tillstyrkt och föreslagit en svensk anslutning till detta handelspolitiska samarbete.

Däremot är det klart att inte alla industrigrenar kan expandera. Samhället har enligt min mening skyldighet att underlätta för den arbetskraft, som kan komma att bli friställd på vissa håll, att söka sig till expanderande områden. Jag tror inte att det skulle vara svårt att peka på en rad områden, där redan nu betydande utvidgningar föreligger med hänsyn till de nya och förestående marknadsförhållandena.

Jag skulle vilja sluta med att säga, herr talman, att jag känner mig ganska övertygad om att en utredning rörande konsekvenserna av denna marknadsbildning för Gävle stads vidkommande nog skulle leda till det resultatet, att också Gävle stad skulle komma att få det väsentligt mycket sämre, om inte också vårt land tillvaratog de möjligheter till ett handelspolitiskt samarbete över gränserna som EFTA-konventionen har öppnat.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts på bordet liggande proposition nr 40, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om rätt till avdrag vid 1960 års taxering för avsättning till pensionsstiftelse.

§ 7

Föredrogos var för sig följande å kammarens bord vilande motioner; och remitterades därvid

till utrikesutskottet motionerna nr 636—640;

till bevillningsutskottet motionen nr 641;

till utrikesutskottet motionerna nr 642 och 643;

till konstitutionsutskottet motionen nr 644;

till utrikesutskottet motionen nr 645; och

till bevillningsutskottet motionerna nr 646—649.

§ 8

Föredrogs den av herr *Spångberg* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena i anledning av det företagna atombombsprovet i Sahara.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9

Föredrogs herr *Darlins* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående förhandsbesked i ärenden rörande taxering till allmän varuskatt.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1960/61 till oförutsedda utgifter, och

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten för budgetåret 1960/61

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckta motioner om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten för budgetåret 1960/61.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ragnar Bergh* och *Svärd* (I: 360) och den andra inom andra kammaren av herr *Heckscher m. fl.* (II: 334), hade hemställts, dels att riksdagen måtte, med avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt här vore i fråga, ur budgeten avföra samtliga de anslagsposter som funnes upptagna i en vid motionerna fogad bilaga 1, dels att riksdagen måtte, med ändring av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt här vore i fråga, besluta att samtliga de anslag som funnes upptagna i en vid motionerna fogad bilaga 2 skulle vara obetecknade samt minskas med vardera en tiondedel av det föreslagna anslagsbeloppet, dels att anslag till Omkostnader hos diverse myndigheter måtte beräknas till vissa angivna belopp under andra, femte—åttonde och tionde—tolfte huvudtitlarna samt fjortonde huvudtiteln, dels att reservationsanslag till Diverse utgifter måtte beräknas till vissa angivna belopp under nämnda huvudtitlar samt tredje huvudtiteln, dels att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att under de avförda anslagen föreliggande medelsbehov måtte i mån av medelstillgång tillgodoses inom ramen för varje huvudtitels här ifrågavarande anslag, dels att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om sådan ändring av de administrativa reglerna beträffande omkostnadsanslag, att dessa såsom maximerade totalbelopp utan bindande specificering ställdes till vederbörande myndigheters förfogande, dels ock att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hem-

ställa, att vid varje budgetårs slut till riksdagen lämnades en redovisning för användningen under förflutna budgetår av anslagen till Diverse utgifter och till Omkostnader hos diverse myndigheter.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 360 och II: 334 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservationer hade avgivits

1) av fröken *Andersson* samt herrar *Skoglund* i Doverstorp, *Staxäng* och *Heckscher*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 360 och II: 334,

a) godkänna i motionerna förordad överflyttning av medel från sak- och bidragsanslag till anslag till Diverse utgifter resp. Omkostnader hos diverse myndigheter, vilken överflyttning beräknades medgiva en total minskning av medelsbehovet med omkring 10 procent;

b) godkänna i motionerna förordad ändring beträffande vissa angivna större omkostnadsanslag, vilken ändring beräknades medgiva en total minskning av medelsbehovet med omkring 10 procent;

c) hos Kungl. Maj:t hemställa, att efter utgången av varje budgetår skulle till riksdagen lämnas en redovisning för användningen under budgetåret av de i motionerna föreslagna anslagen till Diverse utgifter resp. Omkostnader hos diverse myndigheter;

2) av herrar *Boman*, *Ivar Johansson*, *Jacobsson*, *Sundin*, *Lundström*, *Malmborg*, *Ståhl* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* och herr *Hansson* i Skegrie, beträffande motiveringen.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr HECKSCHER (h):

Herr talman! Det ärende, som nu är uppe till behandling och som i vissa hänseenden får betecknas som en teknisk fråga, har ju debatterats här i kammaren ganska många gånger förut. Det

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten för budgetåret 1960/61

förslag, som i år har lagts fram och som har förordats i våra motioner och även i reservationen nr 1 av fröken Andersson m. fl., innefattar två åtgärder för att rationalisera budgetens uppbyggnad och budgetarbetet, och dessutom en besparingsåtgärd.

Den första av dessa båda åtgärder för att rationalisera budgetarbetet har diskuterats tidigare och går ut på att man skall sammanföra mindre anslag under varje huvudtitel. I årets förslag har gjorts den ändringen, att man inte längre räknar med att sammanföra anslagen till ett enda anslag under varje huvudtitel, utan man har skiljt ut omkostnadsanslagen från de övriga.

För det andra innebär förslaget, att man när det gäller de större omkostnadsanslagen skall maximera anslagens totalbelopp men samtidigt upphäva den gränsdragning mellan delposter, som nu sker genom Kungl. Maj:ts regleringsbrev. Man skall alltså å ena sidan maximera utgifterna men å andra sidan ge vederbörande verk och myndigheter större rörelsefrihet inom de fastställda anslagen.

Förslaget går dessutom ut på att man skall tillgodoräkna sig de besparingar, som kan vara motiverade genom den rationalisering som är föreslagen på dessa bägge punkter.

Jag vill först säga några ord om möjligheterna att sammanföra småanslagen. Det visar sig att det möter mycket stora svårigheter, inte bara för riksdagen utan också för Kungl. Maj:t, att exakt beräkna hur stora belopp som erfordras för olika ändamål, kanske alldeles särskilt när man har så många småposter som det här är fråga om. Då man jämför budgetredovisningen, som nu föreligger senast för budgetåret 1958/59, med de ursprungliga anslagen, finner man att det skett mycket stora avvikelser, och framför allt har det varit ett mycket stort antal avvikelser under budgetårets gång. Om man genom ett sammanförande av anslagen ger

Kungl. Maj:t möjlighet att under budgetårets lopp anpassa utgifterna efter de behov, som visar sig föreligga, bör detta i och för sig kunna främja en ökad sparsamhet med statens medel. Men därtill kommer, att man i detta sammanhang också får anledning, allteftersom frågorna aktualiseras, att bedöma vilka anslag som är viktigare än andra, att bedöma frågan om företräde för det ena eller andra ändamålet. I det tämligen trängda statsfinansiella läge, där vi för närvarande befinner oss och kan vänta att finna oss under relativt lång tid framåt, räcker det i och för sig inte att en utgift är önskvärd och kan förefalla *viktig*, utan det angelägna är att bedöma om den är *viktigare* än de andra utgifter, som man också i och för sig önskar göra. En planmässig hushållning med offentliga medel måste alltid anknyta till en sådan avvägning mellan olika anslagsbehov.

I besparingsutredningens betänkande, som kom 1959 och som för övrigt åberopas i utskottsutlåtandet, har man berört den saken. Besparingsutredningen har — det skall jag genast erkänna — inte i detta fall velat gå fullt så långt som motionärerna har föreslagit, men utredningen har i varje fall uttalat, att det »kan te sig praktiskt och ändamålsenligt att sammanföra smärre anslag till likartade ändamål till större samlingsanslag». Utredningen fortsätter: »Under förutsättning att anslagen är obetecknade eller på annat sätt maximerade bör härigenom på längre sikt kunna uppnås en strängare angelägenhetsgradering och därmed vissa besparingar. Möjligheterna till dylikt sammanförande av anslag bör därför beaktas i budgetarbetet.» Även om det kanske när det gäller utförandet finns en skillnad mellan besparingsutredningens resonemang och det som föreslagits i motionerna och reservationen, är det alldeles klart att själva den principiella uppläggnings i besparingsutredningens förslag — som ju är enhälligt — överensstäm-

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten för budgetåret 1960/61

mer helt och hållet med det resonemang, som förts i motionerna.

Det är för övrigt inte bara besparingsutredningen som behandlat denna fråga. Frågan har också varit före i författningsutredningen, som i sitt betänkande om regeringsarbetet behandlat samma sak. Också författningsutredningen har i princip intagit samma ståndpunkt. Jag skall gärna säga, att det inte har skett enhälligt utan mot en reservant, för vilkens omdöme jag i och för sig har den allra största respekt. Men i författningsutredningen har i varje fall det största flertalet på s. 96 och 97 i detta betänkande uttalat sig för att man skall minska detaljgranskningen, främst därför att »utdragna diskussioner i detaljfrågor kunna komma att minska fackdepartementens känsla av ansvar för dessa frågor. Intresset i fackdepartementen för de stora linjerna och för de principiellt och ekonomiskt mera betydande frågorna kunna äventyras om finansdepartementets granskning blir alltför dominerande i detaljerna». — »En begränsning av detaljarbetet i budgetbehandlingen och en allmänare inriktning av finansdepartementets granskningsverksamhet» är alltså vad författningsutredningen förordar. Det talas också om att man skall »begränsa budgetdiskussionerna till vissa anslagsrammar inom vilka den närmare anslagsfördelningen får ankomma på vederbörande fackdepartement». Också här är det i princip samma tanke som förs fram, att man skulle gå över till en ramhushållning, som skulle möjliggöra en bättre översikt av de ekonomiska förutsättningarna för den ena och den andra åtgärden.

Häremot har nu invänts — det invänds också i reservationen nr 2 till detta utskottsutlåtande — att man med hänsyn till riksdagens inflytande och riksdagens makt inte bör göra en sådan förändring och att riksdagen inte bör avhända sig möjligheterna att ta ställning också till de mindre anslagen. Får

jag då fråga de närvarande representanterna för reservationen, om man verkligen har ordentligt undersökt vad detta riksdagens inflytande betyder i praktiken? För det första avviker riksdagen mycket sällan i sina beslut från Kungl. Maj:ts förslag. Jag har vid en hastig genomgång av budgetbesluten funnit att riksdagen förra året endast i två fall avvek från Kungl. Maj:ts förslag utan att departementschefen tidigare under hand meddelat utskottet att han för sin del önskade en sådan avvikelse. Och av dessa två fall var bara det ena ett anslag av den storleksordning som det här är fråga om. Dessa båda fall är de enda jag kunnat finna bland de 1 457 anslagsbeslut som fattades förra året.

Det är emellertid klart att riksdagens inflytande inte bara begränsar sig till de fall, där riksdagen direkt avviker från Kungl. Maj:ts förslag. Det största inflytandet har väl riksdagen genom den skrivning utskotten gör i anledning av väckta motioner o. s. v. Jag vill emellertid understryka att den ordning, som föreslås i våra motioner och som förordas också av reservanterna, ger möjligheter till uttalanden av den typ som är den vanliga, när riksdagen i speciella anslagsfrågor vill uttala sin mening. Dessutom föreslås i motionerna en efterhandsredovisning, varjämte det föreslås att statsrevisorerna skall ägna särskild uppmärksamhet åt granskningen av dessa frågor. Om man ser på realiteterna, inte till formen, så tror jag inte att det kommer att bli någon nämnvärd skillnad när det gäller riksdagens inflytande om man går över till den ordning som av oss är föreslagen. Dessutom skall vi komma ihåg, att de avvikelser från anslagsbesluten som Kungl. Maj:t vid verkställigheten gör många gånger har större omfattning än de ändringar riksdagen kan göra och gör av Kungl. Maj:ts förslag. Jag skall återkomma till den saken ännu en gång.

Vad sedan gäller den andra punkten,

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten för budgetåret 1960/61

en ändring eller omflyttning av anslagen, innebärande en maximering av större omkostnadsanslag men att vederbörande verk och myndigheter erhåller rörelsefrihet inom anslagets ram, så är även det förslaget avsett att möjliggöra en mera planmässig hushållning med de omkostnadsanslag som står till verkens och myndigheternas förfogande. Även där ber jag att få citera författningsutredningen, som i det fallet har gått betydligt längre än vad vi velat förorda i motionen. Författningsutredningen skriver beträffande vidgade fullmakter för de centrala verken på det ekonomiska området, att »en strävan bör vara att i större utsträckning än hittills varit fallet tillämpa ett system med ramhushållning för de centrala förvaltningsorganen. Detta skulle närmast innebära att anslagsbestämningen i riksstaten icke borde göras fullt så detaljerad, som fallet för närvarande är, utan att, åtminstone beträffande sakanlag, det skulle vara lämpligt att sammanföra flera poster till större enheter så att ämbetsverken finge ökade möjligheter att använda anvisade medel till de ändamål, som vid tiden för medelsanvändningen visade sig mest trängande». Det förslaget avser sålunda inte enbart omkostnadsanslagen, utan meningen är att verken även när det gäller direkta sakanlag skall ha möjligheter att själva bedöma vad som vid varje tidpunkt är mest erforderligt.

Beträffande omkostnadsanslagen leder i själva verket den nuvarande uppdelningen till att myndigheterna i många fall är angelägna om att göra av med vissa delanslag även då det råder knapphet på andra delanslag och då man kanske begär att få överskrida dessa. Jag säger inte detta för att kritisera myndigheterna. Tvärtom. Med den nuvarande ordningen är det ganska naturligt att förfara på det viset. Om man inte har förtroendet att hushålla med de medel som finns, så vill man givetvis försöka se till att inte någon minsk-

ning inträder. Och eftersom budgetbehandlingen till stor del bygger på belastningskontroll på anslagen, på den automatik som eventuellt kan föreligga i samband med anslagsökningarna, så är det för de myndigheter som verkligen vill åstadkomma så mycket som möjligt på sitt arbetsområde inte alls onaturligt att förfara på det sättet. Men det är självklart inte någon god hushållning, att man anser sig ha bättre utrymme när det gäller vissa delposter än när det gäller andra.

Mot detta resonemang har nu invänts, att det skulle vara omöjligt att göra en maximering av obetecknade anslag hos sådana verk som har egen uppbörd, ty där sammanhänger medelsbehovet för utgifterna med de inkomster verket har. I det sammanhanget har man tagit patentverket som exempel. Det är emellertid bara vid ett litet fåtal verk som detta är fallet. Om frågan skulle vara betydelsefull, så kan man mycket väl tänka sig en modifikation av förslaget, så att man undantar myndigheter av denna typ. Men om man ser på budgetredovisningen, så ger den knappast heller i detta fall stöd åt uppfattningen, att det här föreligger något verkligt problem. Om vi ser på patentverket, så finner vi att man där under budgetåret 1958/59 överskred sina omkostnadsanslag med 5 1/2 procent. Det är ungefär samma proportion som beträffande byggnadsstyrelsen och pensionsstyrelsen och proportionsvis mycket mindre än i statens hyresråd eller arbetsmarknadsstyrelsen. Det finns sålunda egentligen ingenting som tyder på att detta samband mellan uppbörden och omkostnaderna skulle vara av någon större betydelse.

Bättre möjligheter att hushålla med offentliga medel bör givetvis i princip kunna möjliggöra besparingar. När det gäller de praktiska möjligheterna till besparingar på anslag av denna typ kan man också hämta en del upplysningar i den nu färdiga budgetredovisningen

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten för budgetåret 1960/61

för budgetåret 1958/59. Även i fråga om småanslagen finner man nämligen redan i budgetredovisningen, att det måste föreligga ganska påtagliga besparingsmöjligheter. Vissa av besparingarna är inte synliga i budgetredovisningen, därför att det rör sig om bidragsanslag som överlämnas direkt till en icke statlig myndighet, som alltså får verkställa besparingar i sin egenushållning. Men trots detta har man på bidragsanslagen reservationer, som på femte huvudtiteln är nästan lika stora som anslagen och på åttonde huvudtiteln dubbelt så stora som anslagen. Detta gäller alltså om småbidragsanslag under 500 000 kronor. De direkta besparingarna uppgår på åttonde huvudtiteln till i det närmaste 10 procent av totalbeloppet.

När det gäller omkostnadsanslagen finner man, att inte ett enda omkostnadsanslag på vare sig femte eller åttonde huvudtiteln uppgår till det belopp som upptagits i budgeten. Det förekommer avvikelser antingen i form av merutgifter eller besparingar. I de fall, där det föreligger besparingar på de små omkostnadsanslagen uppgår dessa på femte huvudtiteln till ungefär 10 procent och på åttonde huvudtiteln till 8 procent av totalbeloppet. För övriga huvudtitlar föreligger ungefär motsvarande siffror.

Detta måste såvitt jag förstår visa, att det faktiskt föreligger möjligheter att göra begränsningar, om man får ta hänsyn till de anslagsbehov som föreligger när utgiften skall göras och inte är hänvisad till att göra beräkningar så tidigt, att de verkliga behoven inte låter sig överblickas.

Liksom tidigare säger nu utskottet, att även om man inte helt och hållet kan avvisa detta resonemang — jag är tacksam för det minsta vänliga ord från utskottsmajoritetens sida — så kan man inte fatta beslut enbart på grundval av ett motionsyrkande i frågan. Men då frågar jag: Hur skall man i så fall för-

fara? Här har riksdagen både 1958 och 1959 uttalat sig ungefär på det försiktiga sätt som statsutskottsmajoriteten nu gör, och två mycket representativa utredningar har antingen enhälligt eller med en enda reservant uttalat sig i den riktning som dessa förslag går. Men någon mera påtaglig åtgärd från Kungl. Maj:ts sida har inte vidtagits.

I allra största blygsamhet skulle jag vilja fråga, om inte riksdagen, som skulle vara så angelägen att visa sin makt och att ha makt på det budgettekniska området, just på denna punkt borde låta denna makt framträda. Om riksdagen anser sig ha möjligheter att bedöma varje särskild anslagspost i detalj — trots att inte ens Kungl. Maj:t, som har längre tid till sitt förfogande för granskningen, kan göra en fullt säker bedömning — borde då inte riksdagen själv kunna bedöma frågan, huruvida sådana åtgärder för rationalisering av budgeten möjligen skulle kunna vara motiverade?

Frågan är retorisk, det erkänner jag. Jag vet mycket väl att statsutskottsmajoritetens uppfattning på denna punkt inte rubbas så lätt, men jag vill i alla fall med utgångspunkt från detta yrka bifall till reservation nr 1 av fröken Andersson m. fl.

Herr andre vice talmannen **MALMBORG** (fp):

Herr talman! Herr Heckscher har ingående belyst högerreservationen i föreliggande utlåtande. De aktuella synpunkterna är, som han anförde, rationalisering av budgeten och avsikt att få största möjliga besparingar. Jag vill, herr talman, från början förutskicka, att jag inte tänker gå in på alla de synpunkter och frågor som herr Heckscher aktualiserat. Min tanke är närmast att säga några ord i anslutning till den reservation av herr Boman m. fl. som är fogad till utskottets utlåtande.

Jag vill först understryka besparingskravet och att det är angeläget att efter-

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten för budgetåret 1960/61

sträva förenkling och effektivisering av förvaltningen. Det är också önskvärt att besparingar som genomförs också kommer i tillämpning så snart som möjligt. Därom är herr Heckscher och jag ense. Men när det gäller åtgärder och metoder för att nå detta mål är våra meningar inte samstämmiga.

Vad som här föreslås är att man skall — i princip — sammanföra alla anslag under visst belopp på ett schablonmässigt sätt. Detta förefaller dock att vara en så pass invecklad och vittutseende åtgärd, att den med nödvändighet kräver närmare utredning. Man får därvid iakta alla de synpunkter och fakta som kan aktualiseras. På den punkten delar jag helt utskottets uppfattning.

Jag betonade att besparingseffekten bör uppnås så snart som möjligt. Men jag vågar säga att högerförslaget inte öppnar några praktiska möjligheter till en omedelbar nedskärning av de anslag det här gäller. I det sammanhanget vill jag erinra om de i vår reservation omnämnda motionerna från centerpartiet, vilka skall behandlas senare. Där hemställes att Kungl. Maj:t skall anmoda ämbetsverken att för budgetåret 1960/61 söka begränsa utgifterna. Därigenom skulle anslagsöverskridanden kunna undvikas och möjligen också ökad behållning av reservationsmedlen kunna vinnas. Motionerna innehåller vidare förslag om att ämbetsverken för budgetåret 1961/62 anmodas inkomma med förslag om viss begränsning av de i detta sammanhang aktuella omkostnadsanslagen.

Det förefaller mig, herr talman, med den erfarenhet jag har av budgetarbete, som om dessa åtgärder vore att föredra framför den i högermotionen föreslagna. Vi har i vår reservation också betonat, att en mer rationell utformning av den statliga driftbudgeten bör prövas. En sådan prövning beträffande exempelvis anslagsanvisningen på driftbudgeten kan, synes det mig, lämpligen ske vid den utredning av den statliga för-

valtningen som förordas i motioner från såväl folkpartiet som centerpartiet vid årets riksdag.

Till sist vill jag, herr talman, understryka nödvändigheten av att den principiella frågan om riksdagen inflytande över medelsanvisningen mera ingående övervägs, innan man inför en sådan ordning för anslagsanvisningen som föreslås i högerreservationen. Herr Heckscher säger att riksdagens inflytande på detta område inte är alltför stort. Det är måhända riktigt, men om detta inflytande nu inte har större omfattning, skall man väl därav inte dra slutsatsen: alltså skall vi minska det ytterligare. Jag vill starkt betona att detta spørsmål har en viktig principiell sida. Jag tycker inte att vi skall skynda åstad och handla innan vi haft tillfälle att göra en verklig avvägning. Såvitt jag kan förstå kan en sådan avvägning endast ske genom en utredning.

Jag ber med det anförda, herr talman, att få yrka bifall till reservationen av herr Boman m. fl.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Som redan sagts har förslag av i varje fall i princip samma innebörd som det som nu föreligger behandlats vid två tidigare riksdagar. Riksdagen har vid båda dessa tillfällen avvisat dessa propåer. I år är det så till vida en avvikelse från de tidigare förslagen, som man inte bara avser att för varje huvudtitel få gemensamma anslag för extra utgifter respektive diverse utgifter, vilka anslag skulle träda i stället för ett antal avförda anslag under olika verk, utan det är en längre gående åtgärd man vill vidta. Den skulle innebära, att man under olika huvudtitlar i stället för ett antal avförda anslagsposter skulle införa inte bara anslag till diverse utgifter utan även anslag till omkostnader hos diverse myndigheter. Dessutom skulle de större omkostnadsanslagen ändras från förslagsanslag till s. k. obetecknade anslag.

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten för budgetåret 1960/61

Jag tror, herr talman, att kammaren håller mig räkning för om jag inte alltför mycket uppehåller mig vid dessa rent tekniska saker. Jag hade från början tänkt hänvisa till vad som sades vid de tidigare tillfällena, men eftersom herr Heckscher nu har hållit ett ganska långt anförande känner jag mig tvungen att i någon mån gå in på problematiken. Jag skulle först vilja hänvisa till vad förutvarande ledamoten av denna kammare professor Håstad anförde 1958 i fråga om de rent statsrättsliga komplikationerna. Jag skall inte citera vad professor Håstad då sade. Jag tror att professor Heckscher väl minns den diskussion som då fördes i detta ärende.

Innan jag går in på vad jag vill kalla komplikationerna i detta sammanhang skulle jag emellertid vilja ställa en fråga till motionärerna: Varför har man utslutit första och fjärde huvudtiteln? Man anför beträffande fjärde huvudtiteln att där finns en ram, men detta är i och för sig ingen anledning till att man inte också skulle försöka spara på omkostnadsanslagen under fjärde huvudtiteln. Beträffande första huvudtiteln motiverar motionärerna sitt förslag med att det därvidlag rör sig om så små belopp, att man därför kan gå förbi den huvudtiteln. Visserligen är det små belopp, herr Heckscher, men enligt min beräkning skulle den metodik motionärerna använt ändå innebära en besparing på första huvudtiteln med 216 810 kronor. Och den summan är ändå i nuvarande budgetläge inte helt betydelselös.

Professor Heckscher är tacksam för minsta ord ifrån utskottsmajoritetens sida i det här sammanhanget. Det är vackert och anspråkslöst, men jag tycker att detta uttalande rimmar ganska illa med den självsäkerhet, med vilken herr Heckscher här målar upp fördelarna med sitt förslag till en omläggning av budgeten.

Det är riktigt att vi har sagt, att det kan finnas anledning för Kungl. Maj:t

att pröva möjligheterna att sammanföra mindre anslag till större. Jag har fortfarande den uppfattningen att det kan finnas anledning att pröva en omläggning i det avseendet. Vi har emellertid också vid olika tillfällen sagt att vi inte är beredda att på basis av ett motionsyrkande förorda någon åtgärd i detta syfte, utan att en sådan prövning bör ske i Kungl. Maj:ts kansli.

Professor Heckscher hänvisar också till besparingsutredningens betänkande, där man berört möjligheten av ett sammanförande av olika småanslag till större anslag. Men besparingsutredningen betonar — det vill jag erinra kammarens ledamöter om — att det är fråga om anslag till *likartade* ändamål. I sin föreliggande motion går man betydligt utöver den definieringen av det hela. Där talas om anslag till i vissa fall helt olikartade ändamål, som det är fråga om att sammanföra.

Motionärerna menar att man skulle kunna vinna huvudsakligen två fördelar genom den föreslagna uppläggningsen. Man skulle vinna att myndigheterna, Kungl. Maj:ts kansli och slutligen även riksdagens budgetutskott och deras avdelningar skulle befrias från en del detaljarbete. Vidare skulle en sådan omläggning möjliggöra besparingar, och dessa har av motionärerna beräknats till genomsnittligt 10 procent på dessa anslag för budgetåret 1960/61. Jag tillåter mig ifrågasätta realismen i dessa avseenden.

Om jag börjar med förenklingsaspekten — som jag tidigare sagt att jag hyser vissa sympatier för — är det kanske ändå inte så alldeles självklart att man genom det föreslagna tillvägagångssättet uppnår så mycket av förenkling. Om exempelvis chefen för ecklesiastikdepartementet skulle äska ett reservationsanslag på i runt tal 18 miljoner kronor för diverse utgifter i år, kan man fråga: Varför just 18 miljoner? Varför inte 20 eller 15 miljoner? Departementschefen måste väl ändå, om han skall kunna läg-

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten för budgetåret 1960/61

ga fram ett sådant förslag, skaffa in uppgifter från sina underlydande myndigheter och få kännedom om deras bedömning av medelsbehovet för att kunna göra en prövning av angelägenhetsgraden. Därför måste han även ha deras beräkningar och motiveringar i detalj. Det ändamål, för vilket anslaget i fråga skulle användas, måste redovisas för riksdagen i statsverkspropositionen, men däremot skulle inte beräkningsgrunden enligt denna uppläggning för anslagets fördelning på olika ändamål behöva redovisas.

Är det någon som tror att, när denna fråga avancerat till vederbörande utskott och utskottsavdelning, exempelvis statsutskottet, man där utan vidare skulle svälja ett så pass stort belopp utan att veta hur anslagsbehovet hade beräknats? Nej, alldeles säkert kommer utskottet att få tillkalla någon tjänsteman från departementet för att få veta vad anslaget skall användas till.

När det sedan gäller Kungl. Maj:ts frihet att vid dispositionen av anslaget göra en avvägning mellan olika ändamål, lär knappast det nedskurna anslaget ge större frihet jämfört med nuvarande förhållanden. Anslaget lär med säkerhet komma att gå åt redan från budgetårets början, och någon reservation för oförutsedda behov under året torde icke medges. Slutligen skulle, enligt uppläggningsmotionen, Kungl. Maj:t snarast möjligt efter utgången av varje budgetår lämna riksdagen en redogörelse för användningen av anslagen till diverse utgifter.

Jag tror man vågar påstå att motionärerna överdrivit förenklingseffekten av sitt förslag, när de deklarerat »såväl departementscheferna som verkscheferna — genom reformen — finge tillfälle att i högre grad än nu skaffa sig överblick och att fungera som verkliga administratörer och organisatörer».

Vad möjligheterna beträffar att genom motionärernas förslag uppnå besparingar, så har motionärerna ju

främst tänkt sig att förvandla alla omkostnadsanslag från förslagsanslag till s. k. obetecknade anslag och samtidigt schablonmässigt skära ned dem med 10 procent. Detta förslag måste, såvitt jag begriper, bygga på förutsättningen att de nuvarande omkostnadsanslagen är rikligt tilltagna och rymmer reserver. Den uppfattningen torde i varje fall inte de ansvariga myndigheterna dela. Dessa omkostnadsstater är ju som regel uppdelade på en hel rad poster. Vissa av dem — avseende sjukvård, bränsle, lyse och vatten — är nu regelmässigt betecknade förslagsvis; de är med andra ord obegränsade. Dessa poster har man vid budgetbehandlingen försökt beräkna så realistiskt som det varit möjligt med hänsyn till prisutvecklingen etc. Andra poster — exempelvis reseersättningar, publikationstryck och inventarier — maximeras regelmässigt av Kungl. Maj:t, och anslagsbehoven under dessa poster bedöms synnerligen restriktivt. Motionärernas förslag om fri dispositionsrätt för myndigheterna inom ramen för de nedprutade anslagen skulle innebära, att Kungl. Maj:t inte kunde maximera några poster. Därigenom skulle skapas möjligheter för myndigheterna att vid prisnedgång — jag kan som exempel ta bränsle, där priserna varierar ganska mycket — utnyttja besparingar på dessa icke-maximerade poster till ändamål, för vilka för närvarande regelmässigt anvisas maximerade anslag. De automatiska besparingar, som med nuvarande system uppstått i sådana fall, skulle på detta sätt inte bli gjorda.

I vissa fall innehåller omkostnadsstaterna poster som inte är maximerade, därför att de direkt korresponderar med inkomster som redovisas på särskild inkomsttitel på riksstatens inkomstsida. Även herr Heckscher var inne på denna fråga. En maximering och nedskärning härvidlag skulle hindra myndigheten från att åtaga sig eljest möjliga uppdrag och alltså medföra minskade inkomster. Herr Heckscher nämnde pa-

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten för budgetåret 1960/61

tentverket. Jag kan som exempel ta Sveriges geologiska undersökning, vars omkostnadsanslag innehåller en förslagsvis betecknad post Omkostnader i anledning av uppdrag. Maximerar man och skär ned här förlorar denna institution därmed möjligheten att skaffa dessa inkomster. Exemplen skulle kunna mångfaldigas — det finns en rad myndigheter som har även uppdragsverksamhet.

När det sedan gäller övriga s. k. småanslag är att märka, att cirka en tredjedel av dem för närvarande är förslagsanslag. Det är ingen tillfällighet att så är fallet. Anslagets disposition regleras ju genom särskilda författningar och inte av medelsanvisningen. Jag kan här som exempel ta förslagsanslaget Bidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn, Bidrag till driften av epidemivårdanstalter samt Bidrag till anskaffande av hörapparater. En maximering av dessa anslag — jag vet inte om motionärerna tänkt sig att även här göra en reducering med 10 procent — förutsätter ju en ändring jämväl av de bakomliggande författningarna.

Ytterligare exempel på komplikationer, som skulle följa av motionärernas förslag, är att förslagsanslaget Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar vid universiteten klarar sig undan besparingsaktionen därför att det råkar överstiga det magiska 500 000 kronorsstrecket, medan motsvarande anslag för de tekniska högskolorna, som bara är på 25 000, enligt motionärernas förslag skall maximeras och väl även reduceras med 10 procent.

Jag vill med detta ha sagt, att det inte är så enkelt som motionärerna vill göra gällande att genomföra en sådan här omläggning. En rad andra komplikationer än de av mig anförda skulle kunna påvisas.

Låt mig så, herr talman, bara med några ord beröra herr andre vice talmannens inlägg. Han talade för reservation nr 2 och lade huvudsakligen bespa-

ringsaspekter på ärendet. Men reservation nr 2 är ju egentligen ingenting annat än en hänvisning till motioner som ännu inte behandlats av utskottet, och jag tycker det kan vara rimligt att vänta med behandlingen av frågorna till dess att utskottet lagt sitt utlåtande över dem på riksdagens bord. Det kan väl inte vara så att man nu genom ett bifall till reservation nr 2 skall binda prövningen av ett ärende som återkommer senare under vårriksdagen.

Till slut vill jag göra ett citat ur en av professor Heckscher utgiven bok. Den heter »Svensk statsförvaltning i arbete» och utkom 1952. Professor Heckscher säger där: »Det låter måhända som en paradox, om man säger att inga ur allmän statsfinansiell synpunkt verkligt stora belopp över huvud stå att vinna genom ökad sparsamhet med statens medel. Så länge man med sparsamhet endast menar 'småsparande' på omkostnader och andra därmed jämförliga detaljer måste omdömet likväl stå fast.» Åtta år senare står tydligen detta omdöme inte alls fast för herr Heckscher.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr HECKSCHER (h):

Herr talman! Jag är ledsen att säga att just slutorden i herr Gustafssons anförande ganska klart visade i hur hög grad han gått förbi vad som är det centrala i detta sammanhang. Nu kan jag naturligtvis inte göra anspråk på att herr Gustafsson skall läsa mina böcker, men när han citerar dem, skulle det kanske i och för sig ha sitt intresse för honom att också titta efter vad som står i andra stycken än dem, som han finner lämpliga att citera i denna kammar. Om nu herr Gustafsson skulle läsa vad som står på litet fler sidor, skulle han finna att denna tanke, att det är dålig hushållning att göra en alltför långt gången uppdelning av anslag, inte är något som jag hittat på

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten för budgetåret 1960/61

sedan jag kom hit — ganska lång erfarenhet och ganska mycket av undersökningar ligger bakom.

Jag tror att kärnpunkten är att herr Gustafsson — och utskottsmajoriteten över huvud taget — inte vill se vad som är det centrala i denna fråga. Det är karakteristiskt att när herr Gustafsson tar upp vad som skulle vara den väsentligaste vinsten, talar herr Gustafsson om befrielsen från detaljarbete för myndigheter, departement och utskott. Ja, det är klart att det kan vara en viss fördel med det, inte så att detaljarbetet i och för sig skulle bli så mycket mindre men så, att det skulle fördelas mera över arbetstiden. Detta är dock inte det väsentliga. Det väsentliga är att man genom ett sådant sammanförande får större möjligheter att hushålla med medlen på ett förnuftigt sätt, genom att man bestämmer sig för en utgifts storlek, när man vet hur mycket pengar som behövs och inte är tvungen att avgöra denna sak ett eller två år i förväg. Det är det som är den centrala punkten, det är det som skall möjliggöra besparingar. Det är det som innefattar en bättre hushållning, som gör det möjligt för departement, verk och myndigheter att i större utsträckning tjänstgöra som »administratörer och organisatörer» o. s. v. På den punkten ligger den avgörande skillnaden. Jag kanske vågar säga — eftersom herr Gustafsson dragit in mina tryckta skrifter i debatten — att jag i detta sammanhang inte heller är alldeles utan praktisk erfarenhet. Jag har varit med om att handskas med anslag av både den ena och den andra typen och har kunnat konstatera, både vad gäller mig själv och de personer jag arbetat tillsammans med, hur mycket mera sparsam man blir, när man har möjlighet att hushålla någorlunda fritt inom en given anslagsram, till skillnad från när man är detaljbunden vid en massa små delposter.

Herr Gustafsson talade också i an-

slutning till frågan om omkostnadsanslaget om att det skulle vara så besvärligt, att Kungl. Maj:t inte längre skulle kunna maximera de små delposterna. Nej, det är riktigt att det skulle förutsätta ett visst förtroende från Kungl. Maj:ts sida för myndigheterna. Erfarenheten ger nog vid handen, att de myndigheter, som får det förtroendet, också visar sig betydligt mera sparsamma än de, som inte får en sådan rörelsefrihet.

Vad gäller småanslagen och den reduktion, som där kommer i fråga, har herr Gustafsson kanske förbisetat att man inte tänker sig en likformig reduktion på varje anslag, utan att besparing också där skall kunna åstadkommas genom att man över hela budgetåret har möjlighet att göra jämkning inom den fastställda ramen. Om herr Gustafsson i Stockholm skulle vilja göra sig besvär att titta igenom budgetredovisningen, skulle han redan där kunna konstatera, hur stora besparingsmöjligheter och reservationsmöjligheter som faktiskt har förelegat vad beträffar både bidragsanslag och andra typer av anslag. Ett sådant studium visar ju att detta inte är orealistiskt. I själva verket skulle man snarare kunna invända, att det visar sig självklart, att besparingar av denna storleksordning är möjliga att genomföra. De skulle nästan kunna genomföras t. o. m. utan en budgetreform, vilket skulle ge anledning att göra gällande, att vi räknat besparingsbeloppet litet väl lågt.

Talet om utredning i detta sammanhang, som jag i och för sig väl förstår, har väl delvis sin grund i att man helt underkänner de utredningar som redan verkställt. Som jag tillät mig framhålla, har både författningsutredningen och besparingsutredningen gjort mycket bestämda uttalanden i denna riktning. Det skulle vara intressant att veta, varför man helt skulle kunna gå förbi detta och låtsas som om ingen utredning ägt rum.

Får jag till sist bara till svar på herr

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten för budgetåret 1960/61

andre vice talmannens uttalande beträffande riksdagsinflytandet säga, att om det nu är så, vilket vi tycks vara överens om, att riksdagens praktiska inflytande i detta fall inte är riktigt så stort, som det på papperet kan förefalla vara, så frågar man sig på vad sätt man skulle kunna åstadkomma en förbättring i detta hänseende. Jag tror att herr Malmborg och jag är helt överens om att ett ökat riksdagsinflytande i och för sig är önskvärt. Emellertid tror jag att man snarare vinner ett ökat riksdagsinflytande genom att göra det möjligt för riksdagen att från början koncentrera sig på punkter, där riksdagens åtgärder kan komma att få verklig praktisk betydelse. Vad beträffar riksdagens inflytande tror jag att de ändringsbeslut riksdagen fattar och som gäller tämligen få och ur ekonomisk synpunkt icke särskilt stora poster har mindre betydelse än de uttalanden riksdagen gör i samband med sina anslagsbeslut. Åtgärder i den riktning som föreslås i motionerna skulle från början just koncentrera uppmärksamheten på detta, och jag känner mig ganska övertygad om att Kungl. Maj:t under sådana förhållanden rent av skulle kunna tänkas ta litet större hänsyn till riksdagens uttalanden än vad som för närvarande är fallet.

Herr andre vice talmannen **MALMBORG** (fp):

Herr talman! Som utskottets talesman betonade framförde jag i mitt anförande i första hand besparingssynpunkter. Herr Gustafsson i Stockholm menade, att det var mindre lämpligt att i detta sammanhang erinra om motioner i besparingssyfte och rationaliseringssyfte som senare skall behandlas. Man kan möjligen diskutera metodiken på den punkten, men jag finner det inte opåkallat att göra en sådan erinran. Besparingssynpunkten var det primära i min framställning, och jag ville bara hänvisa till att vi får möjlighet att senare

återkomma till bedömningen av de förslag som föreligger från såväl folkpartiet som centerpartiet. Det kan omöjligen på något sätt belasta den kommande prövningen, att motionernas tillvaro sålunda bringades i erinran.

Herr **GUSTAFSSON** i Stockholm (s):

Herr talman! Bara ett mycket kort ord. Herr Heckscher säger att en sådan här omläggning skulle innebära, att man hade förtroende för myndigheterna. Samtidigt andas denna motion ett enligt min mening ganska stort misstroende just mot myndigheterna och deras sätt att handskas med pengar. Jag vill inte säga att det framförs några direkta beskyllningar för slöseri, men så mycket kan man väl ändå göra gällande, att de indirekt har tjänat som en resonansbotten för motionernas tillkomst. Med anledning därav skulle jag vilja ställa frågan: Är det en reducering av anslagen med 10 procent som är avgörande för huruvida man skall hysa förtroende för myndigheternas sätt att handskas med pengar eller inte?

Herr **HECKSCHER** (h):

Herr talman! Till svar på herr Gustafssons fråga skulle jag bara vilja säga, att ett felaktigt system lätt kan medföra, att även myndigheterna handlar felaktigt, medan man däremot med ett riktigare system har möjlighet att visa myndigheterna det förtroende som de i och för sig är värda.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr talmannen gav först propositioner i fråga om utskottets hemställan, nämligen dels på bifall till utskottets berörda hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen 1) av fröken Andersson m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Heckscher begärde emellertid votering, i anledning varav efter

Bidrag till inrättande av pensionärshem

given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen 1) av fröken Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Heckscher begärde emellertid röst-räkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 140 ja och 37 nej, varjämte 26 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Härefter framställde herr talmannen i avseende å motiveringen propositioner dels på godkännande av utskottets motivering, dels ock på godkännande av utskottets ifrågavarande motivering med den ändring däri, som föreslagits i den av herr Boman m. fl. avgivna, med 2) betecknade reservationen; och godkände kammaren utskottets motivering oförändrad.

§ 12

Utgifter å tilläggsstat II (socialdepartementet)

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60, i vad propositionen avser socialdeparte-

mentets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1 och 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 3***Bidrag till inrättande av pensionärshem**

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hjalmar Nilsson m. fl.* (I: 160) och den andra inom andra kammaren av herr *Johansson i Norrköping m. fl.* (II: 236), hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att till Bidrag till inrättande av pensionärshem måtte anvisas ett belopp av 5 000 000 kronor på tilläggsstat för budgetåret 1959/60.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 160 och II: 236, såvitt nu vore i fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr *Thun, fru Wallentheim* samt herrar *Söderberg, Petterson* i Degerfors, *Thapper, Persson* i Växjö, *Lundqvist* i Trollhättan och *Johansson* i Norrköping, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 160 och II: 236, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till inrättande av pensionärshem å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr JOHANSSON i Norrköping (s):

Herr talman! Vid årets riksdag har i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag under Bidrag till inrättande av pensionärshem samt Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter väckts motioner på grund av statsbidragens eftersläpning. Dessa frågor har även tidi-

gare varit föremål för riksdagens behandling.

Utskottsmajoriteten har, i vad gäller det ärende om bidrag till inrättande av pensionärshem som riksdagen nu skall behandla, varit mycket knapphändig i sin motivering för avslagsyrkandet i fråga om den del av motionen som önskar ändringar av anslagsfördelningen. Utskottet hänvisar till vad departementschefen i propositionen säger med anledning av bostadsstyrelsens framställning om ett tilläggsanslag för innevarande budgetår och en något högre medelstildelning för nästa budgetår. Statsrådets svar på denna styrelsens framställning innebär kort och gott att han inte kan förorda en så stor medelstildelning.

Vi är några motionärer, som har i stort sett tagit upp bostadsstyrelsens framställning, d. v. s. om ett tilläggsanslag av 5 miljoner kronor för detta budgetår och en till 3 miljoner förhöjd medelstildelning för nästa budgetår. Med de motiveringar, som anförts i motionen, anser vi att riksdagen bör acceptera detta förslag.

För min del finner jag det mycket otillfredsställande och i högsta grad beklagligt, att inte staten i rimlig tid infriar de åtaganden som man i detta avseende gjort gentemot städer och landskommuner. Såsom påpekats i motionen kan det för kommunerna bli fråga om en väntetid på upp till två eller tre år vad gäller tilldelningen av medel. Kommunerna förlorar härigenom stora pengar, och den utlovade statsinsatsen minskas kraftigt. Låt mig ta ett exempel, hämtat från verkligheten. Om den statliga insatsen utgör 40 800 kronor och vederbörande kommun har ett byggnadskreditiv, varpå man får betala ränta efter 7 procent, så medför en väntetid på tre år en extra utgift för kommunen på 8 568 kronor. Statens insats blir med andra ord cirka 21 procent mindre än vad kommunen enligt gällande författning skulle ha rätt till. Är

Bidrag till inrättande av pensionärshem

det statliga åtagandet högre blir penningbortfallet större. En stad som står mig mycket nära skulle på detta sätt — om väntetiden är tre år — förlora 176 358 kronor. Blir väntetiden två år reduceras summan, men statens insats blir ändock 14 procent lägre än den skulle bli. Sådant innebär rätt stora summor för kommunernas del. Problemet gäller kommuner från Skåne och ända upp till Norrland. Jag har ställt mig frågan: Varför skall till exempel en så hårt drabbad kommun som Valdemarsvik, som ligger i väntekön, behöva drabbas även av detta förhållande?

Här måste föreligga ett uppenbart fel, som jag tycker att riksdagen skulle rätta till. På denna sektor kostar det intet att få bort eftersläpningen, då man förr eller senare måste ut med pengarna. Hade motionen blivit föremål för remissbehandling av exempelvis Svenska stadsförbundet, Landskommunernas förbund och Landstingsförbundet, är jag säker på att samtliga dessa organisationer kraftigt hade understrukit angelägenheten av att staten på detta område ger kommunerna deras utlovade rätt i rätt tid.

Byggandet av pensionärshem och pensionärslägenheter är ett viktigt led i det bostadssociala arbetet för våra åldringar. Gör både staten och kommunerna gemensamma insatser för lösningen av de gamlas bostadsfråga, då skall vi också hålla ingångna avtal och åtagna förpliktelser.

Herr talman, jag ber med detta att få yrka bifall till den vid punkt 3 i statsutskottets utlåtande nr 16 fogade reservationen av herr Thun m. fl.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Det skulle inte vara någon svårighet för kammarens ledamöter att leta fram många andra beklagliga fall av eftersläpning med tilldelningen av i förväg utlovade statsbidrag. Under flera år har det exempelvis rått en sådan

Bidrag till inrättande av pensionärshem

eftersläpning i fråga om statsbidraget till vatten- och avloppsledningar, och förra årets riksdag fann sig föranlåten att vidta en del åtgärder för att minska denna stora eftersläpning, som den 1 juli 1959 utgjorde 638 miljoner kronor. Det finns även andra exempel. Jordbruksutskottet sysslar med ett spörsmål av liknande slag, där statsbidrag har utlovats och där det finns en eftersläpning på 27 miljoner kronor. Städerna kan för sin del vidare peka på att staten inte levererar de bidrag som man borde ge för allmänna vägar och genomfartsleder, och även landstingen kan visa på eftersläpningar.

Det är således inte oberättigat att ifrågasätta, om man inte borde göra ett allvarligt försök att i någon mån eliminera dessa eftersläpningar. Frågan är emellertid om just det anslag, som motionärerna här skjutit in sig på, bör komma i första rummet. Jag hör till dem som inte är övertygade därom. Om man skall ta hänsyn till »nödlidande» kommuner, vore det kanske snarare anledning att komplettera förra årets beslut beträffande avvecklingen av eftersläpningarna i fråga om bidrag till vatten och avlopp, så att denna avveckling kunde ske i snabbare takt. Jag hörde nyligen berättas att en kommun i Stockholms närhet har enligt senaste riksdagsbeslutet rätt att få statsbidrag på 300 000 kronor till vatten och avlopp, medan man däremot har eftersläpande statsbidrag på 35 miljoner kronor då det gäller pensionärshem. Om denna kommun hade fått välja, skulle man nog ha föredragit att på ett eller ett par år kunna bli kvitt hela eftersläpningen av bidraget till vatten- och avloppsledningar.

Om kammaren nu skulle biträda reservanternas yrkande, finns det naturligtvis anledning fråga sig, huruvida inte riksdagen lika gärna bör även på andra punkter vidta en avveckling av denna, låt mig säga statens skuld till kommunerna.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr PERSSON i Växjö (s):

Herr talman! Jag har i fråga om bostadsstyrelsens petita varit med om att göra en framställning till Kungl. Maj:t om ett högre anslag till detta ändamål både för innevarande budgetår genom tilläggsanslag och för nästa budgetår. Det är därför naturligt, att jag också är med på denna reservation.

Statsbidrag till pensionärshem har av Kungl. Maj:t beviljats kommunerna. Sedan har de fått bygga sådana, och när de är färdiga och avsynade skall de enligt kungörelsen ha pengarna. Det har rätt eftersläpning på detta område tidigare, men den har inte varit så stor. Nu får emellertid — precis som herr Johansson i Norrköping anfört — kommunerna vänta mycket länge på pengarna, om Kungl. Maj:ts förslag skall följas.

Jag höll på att säga, att jag ville tala svenska med herr Åkerström, men det är bäst att hålla sig till smäländska, eftersom den är ett mera adekvat uttryck för mina språkkunskaper. Herr Åkerström har sagt, att man kan leta fram många andra fall, där Kungl. Maj:t beviljat anslag eller staten iklätt sig åtaganden men kommunerna får vänta på pengarna. Jag vet inte, om herr Åkerström vill, att man skall göra det till princip att alltid ha det så. Här är det faktiskt fråga om huruvida man på ett område till skall låta kommunerna vänta länge på pengarna. Det kan jag för min del inte anse vara rimligt. Herr Åkerström vet också lika väl som jag, att vi här inte har så stora chanser att välja och säga: I stället skall ni få pengarna litet fortare när det gäller vatten och avlopp. Det går lätt att säga, men hur skall vi genomföra en sådan ordning? Den enda möjligheten att ge kommunerna ett litet handtag är att se till, att vi i förevarande avseende får större anslag

än Kungl. Maj:t föreslår, så stora som reservanterna här går in för. Sedan är det en liten skillnad också när det gäller vatten och avlopp, ty därvidlag är det fråga om helt andra summor. Det är stora linjer över statens försök i det avseendet att rädda sina egna finanser delvis på kommunernas bekostnad men — jag vet inte om jag vågar säga det, herr talman — när staten sparar på detta sätt också, kommer man nästan att tänka på småsnatteri, och det är inte lämpligt att staten ger sig in på sådant; det är onödigt också.

Nu kanske någon säger att det här gäller mycket pengar, 5 miljoner detta budgetår och 3 miljoner nästa. Men det är ju pengar som måste betalas i alla fall. Kungl. Maj:t har beslutat att kommunerna skall ha de här pengarna, frågan är bara när de skall betalas. En av mig mycket respekterad och beundrad, icke okänd politiker, sade i remissdebatten — jag nämner detta därför att jag kommer in på vad det kan kosta om kommunerna får sina pengar nu — i år: »Den subvention på bostadspolitikens område, som man i den allmänna propagandan så många gånger ondgjort sig över, representerar en summa på 360 miljoner kronor i en utgiftsbudget på 14 850 miljoner kronor.» Denna summa på 360 miljoner kronor är väl något slags fast punkt här i tillvaron eftersom det var finansministern som sade detta, men om staten litet tidigare betalar ut de belopp som Kungl. Maj:t har beslutat att kommunerna skall få kan den verkliga merkostnaden inte röra sig om mer än 1 miljon kronor eller så, eftersom de 5 och de 3 miljoner kronorna ändå skall betalas. Beloppet 360 miljoner kan väl inte vara så precis beräknat att man inte kan lägga till denna extra kostnad.

I övrigt skulle jag ur samma anförande från remissdebatten kunna citera ännu en sak: »När det har varit fråga om låt mig säga rena skatteöverflyttningar från statsskatt till kommunal-

Bidrag till inrättande av pensionärshem

skatt har regeringen emellertid sagt nej. Vi har inte velat försäkra bidragen till kommunerna, helt enkelt därför att så länge ett äkta par tjänar mindre än 20 000 kronor per år är kommunalskatten den tunga och besvärliga skatten. Det finns ingen reson i en överflyttning, där man för att lindra skatten för de högre inkomsttagarna lägger relativt större skattebörd på de lägre inkomsttagarna.» Det är ju det som sker här. Det är alldeles klart att när kommunerna skall betala 7 procent på sina kreditiv och statens normallåneränta är 4 1/2 procent, måste man ta pengarna någonstans, och det betyder i realiteten att man tar dem från inkomsttagare med små inkomster och lägger dem i bankernas kassafack. Det är det som sker, och det tycker jag inte är alldeles riktigt.

Till detta vill jag ytterligare lägga att under sista halvåret 1958 fick vi en anslagsram av statsbidrag till pensionärshem på 15 miljoner kronor. Det var ungefär tre gånger så mycket som vi brukar få, ty man ville att kommunerna skulle ha möjligheter att bekämpa arbetslösheten. Länsarbetsnämnderna stötte på kommunerna att sätta i gång sina pensionärshemsbyggen så snart som möjligt för att man skulle komma till rätta med den arbetslöshet som rådde i vissa kommuner.

Det gick ju lätt för riksdagen att bevilja 15 miljoner kronor när det inte gällde kalla pengar, men nu, när kommunerna skall ha betalt, är det tydligen värre. Det kan inte vara riktigt att hesitera nu. Jag instämmer i det yrkande som herr Rune Johansson i Norrköping har ställt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Johansson i Norrköping begärde emellertid votering,

Lånefonden för bostadsbyggande

i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 3:o) i utskottets utlåtande nr 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen 1) av herr Thun m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 101 ja och 87 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 4**Lånefonden för bostadsbyggande**

Kungl. Maj:t hade (bilaga 4, punkt 1, s. 19 och 20 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1960) föreslagit riksdagen att dels medgiva, att under budgetåret 1959/60 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 805 000 000 kronor, dels ock till Lånefonden för bostadsbyggande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 150 000 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) medgiva att under budgetåret 1959/60 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från lånefonden för bostads-

byggande, finge meddelas intill ett belopp av 805 000 000 kronor;

b) till Lånefonden för bostadsbyggande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 150 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp, *Heckscher* och *Bohman*, vilka ansett att utskottets yttrande bort kompletteras med text av i reservationen angiven lydelse.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr CASSEL (h):

Herr talman! När bostadsstyrelsen på våren 1960 ger preliminära beslut om statliga lån till ett bostadsföretag för flerfamiljshus eller till en egnahemsbyggare, innebär detta ingen omedelbar utgift för statskassan. Utgiften kommer kanske ett och ett halvt år senare när huset är färdigt och besiktigat och alla formaliteter klarats av. Vad som nu under de närmaste månaderna före budgetårsskiftet kommer att beslutas i bostadsstyrelsen, det slår alltså uti statlig långivning först någon gång på hösten 1961. Vad som däremot inträffar så gott som omedelbart är att den blivande låntagaren — han som fått bostadsstyrelsens löfte om statliga lån när huset blir färdigt — med sitt löfte om statliga lån i handen beger sig till en kreditgivare, vanligen en affärsbank eller en sparbank, och gör anspråk på att få byggnadskreditiv för att kunna sätta i gång sitt bygge.

Om vi räknar riktigt lågt kan vi uppskatta det genomsnittliga behovet av sådana byggnadskreditiv för egnahem och för lägenheter i flerfamiljshus till i medeltal 40 000 kronor per lägenhet. Eftersom Kungl. Maj:ts förslag går ut på en ökning av den för innevarande år beslutade preliminära långivningen från 63 000 till 68 000 lägenheter, betyder detta en ökning på 5 000 lägenheter. Detta

Lånefonden för bostadsbyggande

betyder i sin tur att riksdagen i dag är tvungen att ta ställning till ett förslag som ökar anspråken på byggnadskreditiv med 5 000 gånger 40 000, d. v. s. med cirka 200 miljoner kronor. Riksdagen fastställde förra året den preliminära långivningen från bostadsstyrelsen för detta budgetår — budgetåret 1959/60 — till 63 000 lägenheter. Det sades då uttryckligen ifrån — både från departementschefen och från riksdagen — att detta var ett minimiprogram.

Statsutskottet sade i sitt utlåtande, att om konjunkturläget inte den allra närmaste tiden påtagligt förbättrades, borde en fortsatt produktion på dåvarande mycket höga nivå eftersträvas. Man borde, sade statsutskottet, sätta i gång många byggnadsföretag under andra och tredje kvartalet 1959. En sådan kraftig igångsättning på hösten 1959 skulle kunna medföra, att av programmets 63 000 lägenheter en betydande del fick tas i anspråk för lägenheter som skulle sättas i gång under år 1959. I så fall, menade utskottet, skulle det kunna inverka så, att byggnadsprogrammet inte skulle räcka. Frampå våren 1960 skulle det bli aktuellt att öka ut byggnadsprogrammet.

Utskottet säger här vidare — jag skall be att få citera: »Om å andra sidan konjunkturläget i en nära framtid avsevärt förbättras» — det är ju detta som skett — »kan det visa sig svårt att gå nämnvärt utöver det av departementschefen förordade minimiprogrammet för nästa budgetår. Den pågående och för den allra närmaste tiden planerade bostadsproduktionen är utomordentligt stor. En förbättring av konjunkturen kan antagas medföra, att investeringar i andra byggnader än bostadshus ökas. För att i dylikt tänkt läge undvika stockningar i bostadsbyggandet kan det visa sig nödvändigt att tillfälligt något hålla tillbaka igångsättningen av bostadsbyggnadsföretag. Med hänsyn till angelägenheten av att snabbt täcka underskottet på bostäder anser emellertid ut-

skottet, att bostadsbyggandet under nästa budgetår såvitt möjligt bör bibehållas på nuvarande höga nivå.»

Det är, ärade kammarledamöter, vid bedömandet av bostadsbyggandets storlek nödvändigt att beakta en hel rad olika faktorer. Jag skall nämna några. Vi har bostadspolitiska önskemål. Vi har sysselsättningspolitiska önskemål, som naturligtvis måste spela en mycket betydande roll. Men sedan kommer de penningpolitiska och allmänkonjunkturpolitiska synpunkterna, som man också måste ta med i bilden. Innan riksdagen går att fatta ett beslut, som på förhand binder och som ökar kreditanspråken på penningmarknaden i nuvarande ganska känsliga läge med 200 miljoner kronor, borde riksdagen göra sig underkunnig om det utrymme som står till buds för en sådan upplåning och om hur den ökade kreditgivningen i nuvarande läge kommer att inverka på andra kredit-sökandes möjligheter. Riksdagen bör med andra ord ha klart för sig de konjunkturpolitiska aspekterna. Riksdagen borde ha gjort sig underkunnig om hur riksbanksstyrelsen såsom den i första rummet för penningpolitiken ansvariga myndigheten ser på de här problemen.

För att få detta klarlagt redan innan saken kom på riksdagens bord hade herr Bergh och jag i statsutskottets tredje avdelning hemställt att riksbanksstyrelsen skulle höras, gärna vid muntlig föredragning, innan avdelningen fattade sitt beslut. Detta vägrade avdelningen av någon anledning som jag aldrig riktigt har kunnat förstå men som väl utskottets ärade talesman närmare kommer att belysa. I den situationen återstod för oss, som önskade att riksdagen skulle tillgodogöra sig den speciella sakkunskap som riksbanksstyrelsen besitter på detta område, ingenting annat än att som vi har gjort föreslå riksdagen att bostadsstyrelsen skall bemyndigas att ge ytterligare preliminära beslut för 5 000 lägenheter men att riksdagen därvid skall förutsätta att bemyndigandet

Lånefonden för bostadsbyggande

inte skall utnyttjas annat än efter samråd och kontakt med riksbanksstyrelsen.

Jag nämnde, herr talman, att de nya låneanspråk som ett bifall till utskottets hemställan ger upphov till uppgår till 200 miljoner kronor. I ett läge då riksbanken av penningpolitiska skäl är ytterligt angelägen att minska ner affärsbankernas och sparbankernas kreditgivning innebär, om riksbankens önskemål i den delen skall effektueras, en ökning av krediterna till bostadsändamål med 200 miljoner att krediterna för andra ändamål, till industriens stora och små företag, till handel och jordbruk, till kommuner och andra låntagare måste skäras ned med motsvarande belopp, 200 miljoner kronor.

Herr talman, reservanternas har inte sagt och vill inte heller säga att en ökad preliminär långivning inte skulle kunna ske. Vad vi har velat göra och vad vi vill är att riksdagen inte skall fatta beslut i en angelägenhet av den här storleksordningen utan att ha fullständiga informationer. Och vad vi vidare vill är att den konjunkturpolitik som skall föras blir sammanhängande och ensartad. Det måste, såvitt jag förstår saken, vara oriktigt om man här inte strävar efter att samordna bostadsstyrelsens och riksbankens politik.

Herr HANSSON i Skegrie (cp):

Herr talman! Vid förra årets riksdag varnade vi från centerpartiet för en alltför stor igångsättning av bostadsbyggandet. Vi framhöll då att bostadsbyggande inte är det bästa medlet att bekämpa arbetslösheten. Det är visserligen riktigt att byggande och kanske framför allt bostadsbyggande är en nyckelindustri som medför en del kedjereaktioner och att bostadsbyggandet fördenskull påverkar sysselsättningen på många andra områden. Men samtidigt är bostadsbyggandet icke något smidigt medel att bekämpa en tillfällig konjunkturskiftning. Verkningarna av

bostadsbyggandet är nämligen så långsiktiga att de, såsom vi nu kunnat bevitna, sträcker sig över konjunkturskiftningar med såväl sysselsättningskris som full sysselsättning. Vi menade därför att om man skall bygga är det lika bra att bygga för näringslivets behov — sysselsättningsmöjligheterna skulle därvidlag kunna bli ungefär desamma.

När vi i fjol här i riksdagen beslöt en ganska stor igångsättning av bostadsbyggen, befann vi oss i en sysselsättningskris, men nu när vi skall fullfölja dessa byggen har vi i stället full sysselsättning eller kanhända rent av överfull sysselsättning. Det har sagts att det svenska näringslivet till och med försöker skaffa sig arbetskraft utomlands därför att det inte finns tillräcklig sådan här hemma. Vi måste i första hand se till att byggnader som har påbörjats kan bli färdiga och vi får försöka tillfredsställa näringslivets behov av arbetskraft så gott det går. Näringslivets behov måste just nu i prioritetsordning sättas fullt jämförbart med behovet av arbetskraft för bostadsbyggande. Skall emellertid det byggnadsprogram fullföljas som vi kommer att starta, måste det mera pengar till. Vi är mer eller mindre tvingade att investera mer, när vi börjat detta byggnadsprogram.

Men samtidigt som vi reser ganska långtgående kreditanspråk för att åstadkomma detta stoppar vi i viss mån krediterna till näringslivet och pålägger detta ganska höga räntekrav. Härjämte kräver vi stora kassareserver av bankerna, allt i åtstramande syfte.

Det finns såvitt jag förstår ett visst samband mellan den stora investeringen på bostadsbyggandets område och de hårda kreditåtstramningar i övrigt som drabbar näringslivet. Jag tror bestämt att de ökade kraven på prioriterade krediter till bostadsbyggandet kan betyda att vi måste vidtaga strängare åtgärder mot näringslivets kreditanspråk än vi hade behövt göra om byggnads-

Lånefonden för bostadsbyggande

programmet hade varit litet mindre, låt oss säga om det hade hållit sig inom mera normala gränser än vi nu har kommit upp till.

Våra varningar i fjol förklingade visserligen ohörda men det visar sig nu ändå att det kanhända hade varit förnuftigare att följa ett mera begränsat igångsättningsprogram. Vi i centerpartiet återkommer i år med krav på att minimiprogrammet för bostadsbyggandet, vilket har skisserats till 63 000 lägenheter, skall minskas till 60 000. Det betyder att kreditanspråken för bostadsbyggandet kan reduceras med ungefär 150 miljoner kronor. Det är enligt vår mening riktigare att disponera detta belopp för investeringar i näringslivet i den situation vi just nu befinner oss, inför starten av en frihandel som medför ökad konkurrens.

Herr talman! Jag förstår att det inte finns någon annan väg att gå nu än att bifalla propositionen, men jag tycker ändå att det är på sin plats att varna för att alltför hårt satsa på bostadsbyggandet som något slags generalmedicin när det gäller att utjämna konjunkturerna. Det kan bli en alltför dyr medicin, om man alltför ensidigt inriktar sig på den sektorn.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! När man lyssnade till de två föregående talarna fick man närmast ett intryck av att de ville ta ut litet i förskott av den bostadspolitiska debatt som brukar följa när utskottet i ett utlåtande samlar ihop allt som rör bostadsbyggandet och presenterar det för kamrarna. Kanske är det inte något fel att de har gjort det — jag tror det går att försvara under hänvisning till att när vi, som nu föreslås, ger Kungl. Maj:t fullmakt att vidga ramen för igångsättningen, kommer räkningen, såsom herr Cassel nämnde, ganska långt efteråt. Så till vida är det i varje fall riktigt, att om man tror att det kom-

mer att bli svårt att betala räkningen, bör man anmäla detta redan nu.

Herr Cassel citerade ett tidigare utskottsutlåtande om bostadsbyggandet, av vilket framgick att utskottet hade varit enigt om att det kan uppstå situationer där det inte bedömes lämpligt att hålla tillbaka, medan det i andra fall, när konjunkturen är stark och efterfrågan på arbetskraft, krediter och andra resurser är stor, är nödvändigt att hålla tillbaka något.

Herr Cassel nämnde att högerens representant hade begärt vid utskottsbehandlingen att vi skulle inkalla någon från riksbanken som skulle närmare klargöra, hur riksbanken såg på de här frågorna. Vi andra tyckte att det inte var nödvändigt då — vi får så småningom se, om det visar sig nödvändigt när vi skall behandla de ordinarie anslagen. Vad riksbankens representanter i det här läget skulle uttala sig om vore ju vad de tror om möjligheterna att skaffa pengar den gången då pengarna för vidgningen av bostadsbyggandet skall skaffas, och det är nog svårt även för riksbanksledningen att nu skaffa sig någon bestämd uppfattning om hur det kommer att ligga till på kreditmarknaden vid den tidpunkten. Jag har för egen del sagt — delvis på grund av informationer från en representant för riksbanksledningen som vid ett tillfälle var i avdelningen — att det kan uppkomma svårigheter vid finansieringen av ett bostadsbyggnadsprogram av den storleksordning som vi då rekommenderade.

Jag skulle kunna upprepa samma sak nu och därvid vara fullt införstådd med att det förhåller sig så. Den företrädesrätt till krediter, som jag tycker mig ha funnit att vi här i riksdagen har varit ense om att ge bostadsbyggandet här i landet, leder självfallet till att en viss efterfrågan på kapital för andra ändamål får stå tillbaka, eftersom våra resurser inte är obegränsade. Om vi som står bakom förevarande utskotts-

Lånefonden för bostadsbyggande

utlåtande alltjämt ger Kungl. Maj:t denna fullmakt, så hyser vi självfallet fortfarande den uppfattningen att bostadsbyggandet skall ha denna företrädesrätt.

Vad beträffar frågan huruvida det är lämpligt att använda sig av bostadsbyggandet i vår arbetsmarknadspolitik förefaller det mig vara lämpligt att göra det. Ty om vi har möjligheter att tänja på anslagen där, så är bostadsbyggandet ett område där man snabbt och effektivt samt ganska utbrett påverkar konjunkturerna och alldeles särskilt sysselsättningen. Detta är en gammal och av de flesta delad uppfattning när det gäller att stimulera konjunkturerna här i landet — liksom också när det gäller att dämpa dem. Då är byggnadsområdet över huvud taget och kanske alldeles speciellt bostadsbyggandet mycket effektivt.

I slutet av reservation 2) skriver nu högern följande: »Utskottet vill förden skull föreslå, att riksdagen vid sitt bemyndigande för bostadsstyrelsen till ytterligare preliminär långivning uttalar att riksdagen förutsätter att bostadsstyrelsen vid utnyttjandet av bemyndigandet håller fortlöpande kontakt med riksbankens styrelse.»

Ja, vi har ju blivit underrättade tidigare om att samråd förekommer med riksbanken; det utan att det behöver skrivas ut. Men när högern ändå vill ha det utskrivet, så frågar man sig naturligtvis vad det kan leda till. Vill högern med denna skrivning liksom ge riksbanken fullmakt att skära ned eller stoppa ett uppgjort byggnadsprogram genom att säga att vi med hänsyn till svårigheterna på kapitalmarknaden inte får sätta i gång alla planerade byggen? Är det sålunda riksbanken som skall styra bostadsbyggnadspolitiken här i landet? Vi tycker att riksbanken skall göra uttalanden av rådgivande karaktär, men högerns skrivning innebär att vi överlåter åt riksbanken att liksom ha det avgörandet ordet, och det kan vi andra

som står för utskottets utlåtande inte vara med om.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr CASSEL (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag hade ju förutsatt att utskottets ärade talesman skulle redogöra för anledningen till att riksbanken inte borde höras innan denna fråga avgjordes i avdelningen, men nu upptäcker jag till min förvåning att herr Åkerström fullständigt missuppfattat denna sak. Herr Åkerström säger nu att anledningen till att vi inte skulle höra riksbankens styrelse var den att riksbanksstyrelsen har mycket svårt att överblicka hur tillgången på kapital kan komma att bli ett och ett halvt år framåt i tiden, när de statliga lånen skall betalas ut. Men det är ju inte fråga om det! Jag har aldrig begärt något svar på en sådan fråga. Vad jag var intresserad av är vad riksbanksstyrelsen har för synpunkter på saken efter några månader. Det är då anspråken på affärs- och sparbänkerna reses, när kreditiven skall betalas ut.

Herr Åkerström säger nu att det får räcka att riksbankens talesmän kommer och talar med oss när det gäller de ordinarie anslagen för nästa budgetår. Det skulle betyda att denna fråga om ökad kreditgivning på 200 miljoner kronor är en för liten fråga för att det skulle intressera oss inom avdelningen att tala med riksbanken om.

Sedan frågade herr Åkerström till sist vad vi inom högern syftade till, om vi vill stoppa bostadsbyggandet. Nej, det vill vi inte. Men vi vill att hela denna fråga skall bedömas ur bostadspolitiska, sysselsättningspolitiska och penningpolitiska synpunkter — alltså att man skall ha fullständig kännedom om även de senare synpunkterna. Det kan inte vara riktigt att vi skall sitta här i riksdagen och ge riksbanken direktiv om att skaffa fram pengar utan

Lånefonden för bostadsbyggande

att höra riksbankens uppfattning i frågan och utan att ta hänsyn till de invändningar som eventuellt — jag säger inte säkert men eventuellt — skulle kunna resas från riksbankens sida.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservation nr 2).

Herr ÅKERSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag trodde nog att vi hade att hålla oss till de framtida konsekvenserna av den utvidgning av ramen, som här föreslås. Skall vi säga ja till att den får vidgas med 5 000 lägenheter? Då har jag knutit an till frågan när dessa pengar skall ut. Herr Cassel tycker att vi skall uppehålla oss vid frågan om byggnadskrediterna. Jag har inte tyckt att vi skall behöva göra det. Jag har erinrat om vår inställning till frågan om bostadsbyggandet här i landet. Jag har ansett att bostadsbyggandet skall ha företrädesrätt, och det har jag sagt i mitt anförande. Det föreligger sålunda ingen anledning att här följa högerns förslag.

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp):

Herr talman! Såväl herr Cassel som herr Hansson i Skegrie har ju i hög grad lagt konjunkturpolitiska synpunkter på denna fråga, och eftersom jag har anslutit mig till utskottsmajoritetens skrivning vill jag med några ord beröra just frågan huruvida det är möjligt att använda bostadsbyggandet som konjunkturpolitiskt medel i någon större utsträckning. Det har visserligen skett. Vi har haft betydande variationer i bostadsbyggandet. Vi har till och med varit nere under 40 000 lägenheter, men frågan är nog om variationer av det slaget är särskilt lyckliga.

Det tar som vi vet rätt lång tid att planera och projektera byggnadsföretag, och stora variationer i bostadsbyggandets omfattning innebär ju att byggnadsindustrien får mycket stora besvärigheter. Erfarenheterna under den senaste tiden visar också, att arbetsmark-

nadspolitiken bör arbeta med snabbt verkande medel. Högerreservanterna säger ju själva i ett särskilt yttrande till punkten 1 i detta utlåtande, att det är önskvärt att de arbetsmarknadspolitiska medlen är sådana att de kan sättas in utan större dröjsmål och avvecklas snabbt, när detta ur konjunktursynpunkt blir önskvärt. Om man har dessa krav på konjunkturpolitiska medel, måste man nog komma fram till att bostadsbyggandet är ett ganska klumpigt medel, eftersom det varken går att igångsätta särskilt snabbt när det behövs eller avveckla snabbt när konjunkturen vänder.

De medelsramar, som nu föreslås, innebär ju i själva verket inte en ökning av bostadsbyggandet utan en minskning i förhållande till förra året med 3 000 lägenheter. I statsverkspropositionen för nästa år har angivits 63 000 lägenheter. Hur det kommer att bli vet vi inte, men de senaste åren har de siffror, som angivits i statsverkspropositionen, inte varit realistiska, utan det har varje år blivit höjningar. Man kan över huvud taget sätta i fråga om det är någon mening med att i statsverkspropositionen ange en siffra, som även vid en försiktig bedömning måste betraktas som för låg och därför inte ger något egentligt underlag för en debatt i riksdagen om bostadsbyggandets omfattning.

Jag tror för min del att bostadsbyggandet måste variera i någon mån enligt konjunkturerna, men jag tror att variationerna bör ske inom ganska snäva gränser. Det är ju inte bara fördyring och besvärigheter vid planering för byggnadsindustrien om man har stora variationer, utan man måste också ta hänsyn till att efterfrågan på bostäder fortfarande är betydligt större än tillgången, särskilt i de större städerna.

Det är också tveksamt om en inskränkning av bostadsbyggandet har så stor samhällsekonomisk effekt, eftersom alla är ense om att de byggnadsarbetare, som friställs, skall ha annan sys-

Bidrag till ersättning för vissa av översvämningar förorsakade skador

selsättning. Att inskränka bostadsbyggandet och skicka de arbetslösa byggnadsarbetarna till beredskapsarbeten är knappast någon särskilt klok konjunkturpolitik. Om efterfrågan blir så stor att byggnadsindustriens kapacitet måste utökas väsentligt, då blir situationen en annan.

Jag anser alltså, att man vid alla överväganden om bostadsbyggandets omfattning inte kan bortse från att vi fortfarande har en betydande bostadsbrist och att efterfrågan på lägenheter kommer att bli ännu större under 1960-talet, när de stora ungdomskullarna kommer i giftasvuxen ålder. Jag vill därför understryka, att jag för all del anser att vissa variationer får förekomma även i bostadsbyggandet med hänsyn till konjunkturerna. Men de skall inte bli särskilt stora, och den minskning, som nu föreslås med 3 000 lägenheter, förefaller mig ur dessa synpunkter rätt rimlig.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med det tillägg till motiveringen, som föranleddes av bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 4:o) i utskottets utlåtande nr 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med det tillägg till motiveringen, som föranleddes av bifall till reservationen 2) av herr Ragnar Bergh m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Cassel begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 148 ja och 40 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets under denna punkt gjorda hemställan med oförändrad motivering.

Punkten 5

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13

Utgifter å tilläggsstat II (inrikesdepartementet)

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 2***Bidrag till ersättning för vissa av översvämningar förorsakade skador**

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr WAHRENDORFF (cp):

Herr talman! Då jag motionerat i denna fråga, kan det vara på sin plats med en kommentar till utskottsutlåtandet.

De skador som i följd inträffat, särskilt i Klarälvdalen, på grund av den onormalt svåra vårfloden blev i åtskilliga fall av mycket betydande omfattning. Särskilt gäller detta skadorna på de

Bidrag till ersättning för vissa av översvämningar förorsakade skador

bostadshus och andra byggnader som blivit praktiskt taget dränkta av vårfloden. Det finns fall där reparationer av skador i husgrunden, trossbottnar och väggar betingat en kostnad på mellan 15 000 och 25 000 kronor.

Med kännedom om detta förhållande kan jag inte vara nöjd med utskottets ställningstagande, som ju sammanfaller med departementschefens. En uppkommen skada skall enligt departementschefens av utskottet tillstyrkta förslag ersättas med 50 procent, om skadan överstiger 200 kronor. Ersättning skall dock icke utgå till fysiska personer, som har en inkomst över 12 000 kronor eller en förmögenhet på över 80 000 kronor. För juridiska personer finns inga sådana gränser.

Följden blir att en person med en inkomst på något över 12 000 kronor, som lidit en mycket stor skada, inte kan få någon ersättning, medan däremot en person med något lägre inkomst, som lidit en mycket mindre skada, får ersättning. En arbetare i Edebäck — jag tar helst ett exempel från Värmland — som arbetar i Hagfors och som lidit en skada på låt oss säga mellan 15 000 och 20 000 kronor har ingen möjlighet att erhålla någon ersättning, därför att hans inkomst överstiger 12 000 kronor. En annan person, som lidit en mycket liten skada och som har en inkomst på 11 500 kronor, får däremot ersättning med halva beloppet.

Enligt min mening är det orimligt att sätta en sådan inkomstgräns, när skadornas omfattning så starkt varierar från fall till fall. Att vederbörande 1958 haft en inkomst på över 12 000 kronor säger ingenting om hans möjligheter att ensam klara skadan. Skadans omfattning blir självfallet avgörande. Man borde, om en behovsprövning över huvud taget är nödvändig, ha ställt skadans storlek och den enskildes ekonomiska möjligheter i relation till varandra.

Jag vill också erinra om att statsmakterna vid andra naturkatastrofer varit

mer generösa. Vid Surtekatastrofen för 10 år sedan löste staten in byggnaderna på det drabbade området till det värde de hade före katastrofen, och de drabbade fick möjligheter att på mycket förmånliga villkor inköpa egnahem, som ställdes till förfogande genom samhällets försorg.

Jag vill också påpeka att det ligger en inkonsekvens i att uppföra detta bidrag som ett reservationsanslag, när man har inkomst- och förmögenhetsprövning. Har man angett en viss prövningsgrund, borde man kunna medge att medelsramen får överskridas om detta erfordras för att alla bidragsberättigade skall kunna tillgodoses. Ett förslagsanslag hade sålunda varit det rimliga med hänsyn till den ställning man intagit till behovsprövning.

Vad som emellertid främst borde ha slopats är 12 000-kronorsgränsen. Då skulle det ha varit möjligt att fördela medlen i förhållande till skadornas omfattning och den enskildes ekonomiska bärkraft.

Herr talman! Jag beklagar statsutskottets ställningstagande i denna fråga, men då utskottet är enigt har jag i detta fall inget yrkande.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Eftersom ingen från statsutskottet anmält sig på talarlistan vill jag ta upp några av de principer som herr Wahrendorff resonerade om.

Det låter naturligtvis bestickande när man säger att det kan finnas en arbetare eller annan ev. egnahemsägare, som har en inkomst som ligger några kronor över den fixerade inkomstgränsen 12 000 kronor och därmed blir utslagen från möjligheterna att få ersättning. Men jag hoppas att herr Wahrendorff också läst vad som står i förslaget, nämligen att detta är huvudregeln men att undantag väl kan komma i fråga. Det kommer att bli möjligt för Kungl. Maj:t att pröva sådana fall.

Bidrag till ersättning för vissa av översvämningar förorsakade skador

Varför tar inte herr Wahrendorff ett annat extremt exempel? Han kan ta en person med 100 000 kronor i inkomst och en förmögenhet på låt oss säga 1 miljon. Om det blivit en skada på hans egendom på 300 kronor, menar då herr Wahrendorff att han utan behovsprövning skall få hälften av detta belopp i ersättning?

Praxis när det gäller samhällets ingripanden i sådana här angelägenheter har ju varit att man gjort en behovsprövning. Man har sagt att det är riktigt och angeläget att samhället söker mildra verkningarna för den enskilde som drabbats av en katastrof, framför allt om det gäller enskilda människor vilkas ekonomiska omständigheter är sådana att skadan innebär en verklig belastning för dem. Det är ju så vi gjort i detta fall. Vi har sagt att samhället bör ta på sig denna uppgift och lindra verkningarna av skadorna. Kungl. Maj:t har som jag nyss sade möjligheter att oberoende av inkomst- och förmögensgränsen pröva, om det är så att någon anser sig inte ha fått sina intressen helt tillgodosedda med hänsyn till de uppställda reglerna. Det tycker jag bör vara fullt tillfredsställande.

Reservanterna säger att detta borde vara ett förslagsanslag i stället för ett reservationsanslag. Det är väl alldeles klart att vi framräknat det belopp vi föreslagit, en miljon, utifrån mera fasta beräkningsgrunder, länsstyrelsens beräkning av skadornas omfattning och vad man kan komma till för resultat i fråga om de samhälleliga bidragen. Vi har också tagit till en marginal som gör att så långt vi över huvud taget kan se kommer alla som kan göra anspråk på att få ersättning också att få det. Motionären behöver inte alls vara ängslig på den punkten. Det är tillgodosett i det förslag vi lagt fram.

Herr WAHRENDORFF (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag sade ju i slutet av

mitt anförande, att om man tagit bort tolv tusenkronorsgränsen, skulle det ha varit möjligt att fördela medlen i förhållande till skadornas omfattning och den ekonomiska bärkraften. I och med att jag sagt den ekonomiska bärkraften tycker jag att statsrådets exempel inte kan godtas. Vi kan vara överens om att det inte skall utgå ersättning i det av statsrådet anförda exemplet, men det finns fall där vi måste ge bidrag även om vederbörandes inkomst överstiger den satta gränsen.

Herr ELIASSON i Sundborn (cp):

Herr talman! Jag delar i allt väsentligt herr Wahrendorffs uppfattning i denna fråga. Visserligen kan inrikesministern åberopa att man i detta fall följer praxis vid behandlingen av liknande ärenden vid tidigare tillfällen. Jag tror emellertid att man har anledning att för framtiden fundera på detta problem, om nu riksdagen i detta fall inte vill göra någon ändring i departementschefens av utskottet enhälligt tillstyrkta förslag.

Jag tycker att det ligger åtskilligt i vad herr Wahrendorff säger, nämligen att man vid en behovsprövning bör sätta skadornas storlek i förhållande till vederbörandes inkomst- och förmögensförhållanden. En person som lidit betydande skada men som ligger strax ovanför strecket får ingen ersättning, under det att den som ligger strax nedanför strecket generellt får 50 procent.

Med hänsyn till att dessa frågor återkommer — vi får ju tillfälle att då och då syssla med sådana här problem i riksdagen — hoppas jag att man inom inrikesdepartementet är villig pröva om det inte, för framtiden i varje fall, bör göras en ändring.

Inrikesministern försäkrade att den omständigheten, att det här rör sig om reservationsanslag, inte kommer att betyda att man tvingas pressa ned ersättningarna på grund av anslagets otillräcklighet. Jag har ingen anledning att

Bidrag till ersättning för vissa av översvämningar förorsakade skador

motsäga inrikesministern på den punkten utan vill bara uttrycka den förhoppningen att erfarenheten skall bekräfta riktigheten av hans uttalande.

Enligt de i propositionen utformade reglerna i fråga om behovsprövning skall ersättning till fysiska personer inte utgå annat än i undantagsfall, om den skadelidande enligt tillgängliga uppgifter haft en till statlig inkomstskatt taxerad inkomst överstigande 12 000 kronor eller förmögenhet överstigande 80 000 kronor. Jag föreställer mig att prövningen av dessa ersättningsärenden kommer att ske på grundval av 1959 års taxering, d. v. s. 1958 års inkomster. Jag skulle vilja rikta den frågan till herr statsrådet, om uttrycket »annat än i undantagsfall» skall tolkas så att ersättning skall kunna utgå även till den som efter 1958 haft en inkomst som varit väsentligt lägre än enligt senast tillgängliga taxeringsuppgift.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet hemställt.

§ 14

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1960/61 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster,

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1960/61,

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av vissa kronan tillhöriga fastigheter m. m., och

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag;

bevillningsutskottets betänkande nr 4,

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet i vissa fall för Rädda barnens riksförbund för kläder, beklädnadsmateriel och livsnödenheter;

bankoutskottets utlåtande nr 3, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 18 § instruktionen den 24 maj 1957 (nr 165) för riksdagens ombudsmän,

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål, och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 58 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472);

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om statlig krigsförsäkring, och

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1959 vid dess fyrtyotredje sammanträde fattade beslut;

tredje lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 25 maj 1951 (nr 286) med vissa bestämmelser till motverkande av svinsjukdomar; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar, och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

Kammaren biföll vad utskotten i

nämnda utlåtanden och betänkande hemställt.

§ 15

Anmäldes följande Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade propositioner:

nr 43, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207),

nr 44, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende justitiedepartementets verksamhetsområde, och

nr 50, med förslag till lag om fiskevårdsområden m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 16

Tillkännagavs, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats en motion, nr 650, av herr *Lindahl m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 33, med förslag till förordning om ändring i familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99).

Denna motion bordlades.

§ 17

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 17.02.

In fidem
Sune K. Johansson